

**KÉZENFOGVA
ALAPÍTVÁNY**

KÜLÖNLEGES ÉLETEK

Életúttal kapcsolatos kérdések és válaszok
fogyatékos gyermeket nevelő családok számára

SZERZŐK: DR. GAZSI ADRIENN, KÉRI BIANKA

KÖZREMŰKÖDŐ SZAKÉRTŐK: KOVÁCS ÉVA, PORDÁN ÁKOS, VIDÁNÉ UGRIN ERZSÉBET

FELELŐS KIADÓ: KÉZENFOGVA ALAPÍTVÁNY

BUDAPEST

2021

TARTALOM

I. ELŐSZÓ.....	7
II. ÉLETÚT KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK	9
1. KORAI FEJLESZTÉS, KORAI INTERVENCIÓ	9
<i>Mikor van szükség korai fejlesztésre?</i>	9
<i>Miért van szükség a korai megsegítésre?</i>	9
<i>Hogyan lehet korai fejlesztésben részesülni?</i>	10
<i>Ki veheti igénybe a korai fejlesztést?</i>	10
<i>Hol vannak a Korai Fejlesztő Központok?</i>	10
<i>Milyen segítséget tudok igénybe venni a szállítással kapcsolatban?</i>	10
<i>Milyen terápiák, módszerek ismertek? Melyik terápia, módszer milyen esetben ajánlott?</i>	11
<i>Mit biztosít a Biztos Kezdet Gyerekház?</i>	13
2. DIAGNÓZIS, SZAKVÉLEMÉNY, SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁGOK GYEREKKORBAN.....	14
<i>Ki és hol állítja fel a diagnózist?.....</i>	14
<i>Miért szükséges a diagnózis/szakvélemény?</i>	14
<i>Miből áll egy vizsgálat a szakértői bizottságnál?</i>	15
<i>Milyen szakértői bizottságok vannak?</i>	15
<i>Melyik szakértői bizottsághoz vihetem a gyerekem?</i>	16
<i>Ki kérheti a vizsgálatot a szakértői bizottságnál?</i>	17
<i>Mindenképpen el kell fogadnom a bizottság javaslatát?</i>	18
<i>Kit nevezünk sajátos nevelési igényű (SNI) gyerekeknek?</i>	19
<i>Mit jelent a fogyatékoság?</i>	20
<i>Ki az utazó gyógypedagógus? Ki az árnyékpédagógus?</i>	25
3. ÓVODÁSKOR.....	27

<i>Mit jelent az integrált óvodai nevelés?</i>	27
<i>Mit jelent a szegregált óvodai nevelés?</i>	28
<i>Mit jelent az inkluzív óvodai nevelés?</i>	29
<i>Mitől függ, hogy integrált óvodába jár-e a gyermekem?</i>	30
<i>Melyik jobb az integrált vagy szegregált óvoda?</i>	30
<i>Szegregált csoportból van-e átmenet az integrált csoportba?</i>	31
<i>Hova vigyem fejlesztésre a gyermekem ebben az időszakban?</i>	31
<i>Milyen programok segíthetik a gyerekek integrációját?</i>	31
<i>Milyen segítséget tudnak a szülők igénybe venni a szállítással kapcsolatban?</i>	31
<i>Tájékoztassa-e egy szülő vagy pedagógus a többi szülőt, hogy a gyermeke SNI-s (sajátos nevelési igényű)?</i>	32
4. ISKOLÁSKOR	34
<i>Mit jelent az integrált és szegregált oktatás?</i>	34
<i>Mi az integrált és szegregált oktatás előnye és hátránya?</i>	35
<i>Milyen fejlesztési lehetőségek vannak iskoláskorban?</i>	35
<i>Mit jelent az egyéni munkarend?</i>	36
<i>Mit jelent a habilitációs-rehabilitációs óra?</i>	38
<i>Ki foglalkozik a sajátos nevelési igényű gyermekemmel a többségi általános iskolában?</i>	40
<i>Hogyan kaphat felmentést a gyermekem nyelvtanulás/matematika és egyéb tárgyak alól?</i>	40
<i>A kapott felmentés meddig érvényes?</i>	41
<i>Hány éves korig iskolaköteles a fogyatékos/SNI-s gyerek?</i>	41
<i>Kell-e tájékoztatni egy szülőnek vagy pedagógusnak a többi szülőt, hogy a gyermeke SNI-s?</i>	42
5. KAMASZKOR	45
<i>Milyen fejlesztési lehetőségek vannak?</i>	45
<i>Meddig maradhat a szakiskolában a gyermekem?</i>	45

Milyen lehetőségek vannak a szakiskola elvégzése után?	45
Milyen mentesítési lehetőségek és kedvezmények biztosíthatók SNI tanulók számára az érettségi során?	45
Érettségi után mehet egyetemre a gyerekem? Kaphat-e az egyetemen valamilyen támogatást szállítás, jegyzetelés és ösztöndíj terén?	48
Meddig kaphat egy család családi pótlékot egy fogyatékos gyermek után?	52
Kit és hol értesíthetek, hogy ha bántalmazás áldozata lett a gyerekem?	55
Hol tudok segítséget kérni, ha azt gyanítom, hogy drog vagy alkohol problémái vannak a gyerekemnek?	57
Milyen lakhatási lehetőségek vannak a felnőtt korú fogyatékos fiatal számára?	58
Mit jelent a gondnokság és a támogatott döntéshozatal? Milyen szempont alapján döntsünk?	59
Hogyan támogassam a fogyatékos gyermek szexuális nevelését szülőként?	62
6. FELNŐTTKOR/MUNKAVÁLLALÁS	65
Ki a megváltozott munkaképességű személy?	65
Milyen eljárás után kaphatja meg a megváltozott munkaképességű minősítést valaki?	66
A komplex minősítés milyen időtartamra szól és meddig érvényes?	68
A munkáltatónak milyen kötelezettségei vannak, ha megváltozott munkaképességű személyt alkalmaz?	69
Milyen juttatásokra és szolgáltatásokra jogosult a megváltozott munkaképességű személy?	70
Mi a teendő, ha a felnőtt korú fogyatékos fiatal nem munkaképes és nem tud dolgozni?	70
Milyen esetben veszik el az ellátását, ha a fogyatékos személynek munkaviszonya van?	72
Ki segít a munkakeresésben a fogyatékos személy számára? Milyen szervezetekhez tud fordulni?	73
Mit jelent a nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatás?	76
Mit jelent a védett foglalkoztatás?	76
Mit jelent a fejlesztő foglalkoztatás?	76
7. PÉNZBELI JUTTATÁSOK	78

<i>Pénzbeli, családtámogatási ellátások</i>	78
<i>Pénzbeli szociális ellátások</i>	79
<i>Fogyatékosági támogatás:</i>	79
<i>Akadálymentesítés:</i>	79
<i>Parkolás</i>	79
<i>Egészségügyi szolgáltatásra jogosultság, közgyógyellátás</i>	79
<i>A megváltozott munkaképességű személyek ellátásai:</i>	79
<i>Kedvezmények</i>	80
8. SZEMÉLYES GONDOSKODÁST NYÚJTÓ, SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOK	80
<i>Milyen bentlakásos ellátások érthetők el fogyatékos személy számára?</i>	81
<i>Le kell mondanom a gyermekemről, amennyiben bentlakásos intézetbe költözik?</i>	83
<i>Mennyi a belépési díj összege?</i>	83
<i>Milyen napközbeni ellátások érhetők el egy felnőtt fogyatékos személy számára?</i>	83
<i>Hogyan tudom támogatni a felnőtt korú fogyatékos fiatalot családtervezéskor és gyermekvállaláskor?</i> .	85
9. FOGYATÉKOS GYERMEKET NEVELŐ CSALÁDOK PSZICHÉS TÁMOGATÁSA	86
<i>Milyen pszichés támogatást kaphat egy fogyatékos gyermeket nevelő család?</i>	86
<i>Mit jelent a Pár-és Családterápiás, Konzultációs Szolgáltatás?</i>	87
<i>Mit jelent a testvércsoport?</i>	87
<i>Mit jelent a szülőcsoport?</i>	87
<i>Milyen szolgáltatást nyújt a Család-és Gyerekjóléti Központ?</i>	88
<i>Fogyatékoságspecifikus ellátást nyújt a Család-és Gyerekjóléti Központ a fogyatékos gyermek/felnőtt számára?</i>	88
<i>Milyen akadálymentes kapcsolódási lehetőségek vannak?</i>	89
10. ÖNKORMÁNYZATI ÉS ÁLLAMI KÖTELEZETTSÉGEK A FELADATOK ELLÁTÁSA TERÉN	90
III. ÖSSZEGZÉS	94

IV. A KORONAVÍRUS JÁRVÁNY IDŐSZAKÁRA VONATKOZÓ IRÁNYMUTATÁS ÉS	
ÁLLÁSFOGLALÁS	95

I. ELŐSZÓ

„A klasszikus mesékben archetipikus alakok jelennek meg: hősök, áldozatok, mártírok, harcosok. A neurológiai betegek egy személyben testesítik meg mindet – sőt, a saját történetükön belül még valami mást is.... Az én szememben utazók ők, akik fantasztikus világokat tárnak föl – olyan világokat, amelyekről máskülönben tudomásunk vagy elképzelésünk sem lenne.”¹

A mindennapjainkban ott rejlenek a különleges pillanatok, amely lehet apró szívmengető gesztus, mosoly vagy egy nagyobb életesemény. Ezekért a pillanatokért hálások vagyunk és különlegesnek érezzük magunkat. Törekszünk e különleges pillanatok megélésére és megőrzésére, mert gazdagítják a mindennapokat és bennünket.

Hisszük, hogy a különleges gyerekek (fogyatékos gyerekek) gazdagítanak bennünket, a családokat, az egész társadalmat. A Semmelweis Egyetem Pető András Karának a mottója: „Az Emberben rejlő csoda”². E mottót olvasva, számunkra az az üzenet, hogy egy folytonos tanulás és tapasztalás a különleges életekkel való találkozás, mert igazán sose tudjuk a csodát milyen módon, formában tapasztalhatjuk meg általuk.

A fogyatékos gyereket nevelő családok eltérő helyzete (örömei és a mindennapos kihívásai) sok esetben rejtve maradnak a társadalom nagy része előtt és emiatt a különleges életek értéket sem ismerhetjük igazán.

Bízunk abban, hogy a változás folytatódik és megbecsülést, anyagi, szociális, pszichés és társadalmi támogatottságuk növekedni fog a különleges életeket nevelő családoknak, akiknek köszönhetően megtapasztalhatjuk az emberekben rejlő csodát.

A KézenFogva Alapítvány 26 éve dolgozik a fogyatékos gyermeket nevelő családokért. Korábbi munkánk folytatásaként a családok által feltett kérdéseket összegyűjtöttük és témakörönként rendeztük össze. E kérdésekre kerestük közösen a válaszokat, melyet most összegezve olvashatnak.

A jelen „Életúttal kapcsolatos kérdések és válaszok fogyatékos gyermeket nevelő családok számára” című útmutató (a továbbiakban: Útmutató) 10 témakört tartalmaz

¹ Oliver Sacks: A férfi, aki kalapnak nézte a feleségét – és más orvosi történetek, Park Kiadó (2018.)

² A konduktív pedagógia bemutatása: <https://semmelweis.hu/pak/files/2019/05/Introduction-of-Conductive-Education.pdf> (letöltés:2020.05.25.)

kérdésekkel és válaszokkal együtt. A cél nem a kérdések részletes kibontása volt fogyatékoság specifikusan, csupán egy tájékozódási pont, amely segít irányt mutatni a mélyebb és részletes információ szerzésben. Bővebb tájékoztatás esetén minden esetben rendelkezésre áll a KézenFogva Alapítvány. A válaszadás módszertana hangsúlyt fektet arra, hogy az adott kérdés mind jogi, mind szakmai aspektusból megközelítésre kerüljön. Az útmutatóban a hatályos jogszabályok szerinti válaszok szerepelnek, melyek az anyag írásakor aktuálisak, ezt minden esetben érdemes figyelembe venni. Az adott témakör esetében irányadó jogszabályokat – melyek tartalmára a jogi válasz épít - az adott témakör zárásánál feltüntetjük. (Tekintettel arra, hogy az útmutató még a vészhelyzet fennállása alatt kerül közzétételre, így egy külön címszó alatt bemutatjuk azoknak a rendeleteknek, iránymutatásoknak, állásfoglalásoknak a forrását, amelyek a koronavírus járvány ideje alatt az egyes jogszabályok tartalmát módosíthatják, és az egyes szolgáltatások a koronavírus járvány alatti igénybevételére befolyással lehetnek). Fontos felhívunk a figyelmet arra, hogy a jelen kiadványban leírtak nem helyettesítik a vonatkozó jogszabályok tartalmát, de a vonatkozó joganyag megértését, gyakorlatban történő alkalmazását nagyban támogatják azzal, hogy tartalmukat értelmezik, a megfelelő hivatalos forrásokat hivatkozza.

Bízunk abban, hogy mindenki számára hasznos lesz ez az anyag, nemcsak a családok, hanem maguk az érintett fogyatékos személyek, hozzátartozóik és minden érdeklődő számára.

II. ÉLETÚT KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK

1. KORAI FEJLESZTÉS, KORAI INTERVENCIÓ

Mikor van szükség korai fejlesztésre?

Jogi válasz: Akkor lehet indokolt a korai fejlesztés és gondozás igénybevétele, ha szükséges kora gyermekkorban a fogyatékos gyermek fejlődésének elősegítése, a család kompetenciáinak erősítése, a gyermek és a család társadalmi inklúziójának támogatása. A korai fejlesztés és gondozás feladata a komplex koragyermekkorai prevenció, tanácsadás és fejlesztés a gyermek fejlődésének elősegítése, a család kompetenciáinak erősítése, a gyermek és a család társadalmi inklúziójának támogatása.

Szakmai válasz: Korai fejlesztésre azoknak a gyerekeknek van szükségük, akiknek fejlődése eltér a vele azonos korúakétól. A szakemberek a hátrányok leküzdésére egy tervszerűen felépített fejlesztő programot állítanak össze, amely magában foglalja a családnak nyújtandó segítséget is. A programban szerepel gyógypedagógia fejlesztés, tanácsadás és terápiás szolgáltatás is. Ezek összeállításakor minden esetben figyelembe veszik a gyerek állapotát és a család körülményeit. Korai fejlesztésre akkor van szükség, ha a gyerek egy vagy több fejlődési területen elmarad az életkorának megfelelő szinttől: ez lehet a mozgásfejlődés, az értelmi fejlődés, a hallás- és látásfejlődés, a beszéd és nyelvi fejlődés, a szociális, érzelmi fejlődés vagy a viselkedés.

Miért van szükség a korai megsegítésre?

Szakmai válasz: A korai fejlesztéssel csökkenteni lehet a lemaradást, a nap, mint nap felmerülő nehézségek megoldhatóbbá válnak. A gyerekek segítséget kapnak, hogy könnyebben be tudjanak illeszkedni a családba, a közösségekbe. A fejlesztés során a cél, hogy azok a képességeik fejlődjenek, amelyeknél az elmaradás jelentkezik. Ebben a fejlesztési formában 5 éves koráig vehet részt a gyermek.

A korai intervenció, vagyis beavatkozás annyival több, mint a gyermek fejlesztése, hogy része a család, a szűkebb és a tágabb környezet támogatása is. Egyfajta komplex tanácsadás, amelyben nagyon sok szakember vesz részt: gyermekorvos, gyógypedagógus, mozgásterapeuta, konduktor, pszichológus, integrációs szakember. Ők munkájuk során maximálisan szem előtt tartják a gyerek állapotát és a család igényeit, körülményeit.

Kiemelten fontos ez az időszak, ezért nagy szerepe van ennek, hogy minél korábban részesüljenek a családok a korai megsegítésben/fejlesztésben.

Mert a korai gyermekévekben zajló folyamatoknak hatása vannak a későbbi évekre, mint például az egyén jóllétére és életminőségére, ezért javasolt a mielőbbi prevenciós és intervenciós szolgáltatások igénybevétele.

Hogyan lehet korai fejlesztésben részesülni?

Jogi válasz: A korai fejlesztés és gondozás megkezdésére a pedagógiai szakszolgáltatás keretében működő szakértői bizottság tehet javaslatot.

A javaslatot a gyermek vizsgálata alapján készíti el a bizottság, de 18 hónapnál fiatalabb gyermek esetében szakorvosi diagnosztikai vélemény és terápiás javaslat alapján gyermek külön vizsgálata nélkül is elkészítheti.

A korai fejlesztés megvalósulhat egyéni foglalkozás, vagy legfeljebb 6 gyermekből álló csoportfoglalkozás formájában, a heti időkeretet a szakértői bizottság állapítja meg. A korai fejlesztés és gondozás tevékenységei: komplex gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai tanácsadás, a kognitív, a szociális, a kommunikációs és a nyelvi készségek fejlesztése, a mozgásfejlesztés és a pszichológiai segítségnyújtás. A korai fejlesztést a szakértői bizottság véleménye alapján, egyéni fejlesztési terv szerint kell végezni, amely 2-12 hónap időtartamra készülhet.

Ki veheti igénybe a korai fejlesztést?

A 0-5 éves korú, értelmi, érzékszervi, mozgás és halmozottan sérült, valamint viselkedészavarral küzdő gyermekek vehetik igénybe. Ha a gyermek harmadik életévét betöltötte, akkor vehet részt korai fejlesztésben és gondozásban, ha a szakértői bizottság szakértő véleménye alapján nem kapcsolódhat be az óvodai nevelésbe.

Hol vannak a Korai Fejlesztő Központok?

A korai fejlesztés igénybe vehető a megyei pedagógiai szakszolgálatok tagintézményeiben, vagy ha ott nem oldható meg a gyermek fejlesztésére otthoni ellátás keretében vagy a gyermek gondozását végző intézményben valósulhat meg (amely pedagógiai szakszolgálati intézmény fenntartójával infrastruktúra-használatra vonatkozó szerződést kötött).

Korai fejlesztésre ország szerte van lehetőség, így célszerű megkeresni a lakóhelyhez legközelebbi lehetőséget, és tájékozódni az igénybevétel feltételeiről.

A KézenFogva Alapítvány Infobázis segítségével könnyen kereshet, amely az alábbi linken elérhető: <http://info.kezenfogva.hu/>

Milyen segítséget tudok igénybe venni a szállítással kapcsolatban?

Tömegközlekedés:

A közforgalmú személyszállítás igénybevétele esetén (tömegközlekedés) a sajátos nevelési igényű gyermek és legfeljebb 2 kísérője a lakóhely és az ellátást nyújtó intézmény között - a korai fejlesztést, illetve fejlesztő felkészítést nyújtó intézmény igazolása alapján - 90%-os kedvezmény igénybevételére jogosult, azaz a tényleges viteldíj 90%-kal csökkentett összegét – azaz annak 10 %-át – fizeti meg a menetjegy

megvásárlásakor. (A kedvezmény a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről szóló 85/2007. (IV. 25.) Korm. rendelet 3. § (1) bekezdésének d) pontjában, (2) bekezdésében és 1. mellékletében foglaltak szerint vehető igénybe.)

Fontos megjegyezni, hogy amennyiben a gyermekre tekintettel a szülő magasabb összegű családi pótlékra jogosult, a helyi és helyközi közlekedésben utazási kedvezmény igénybevételére jogosít a magasabb összegű családi pótlék megállapításával egyidejűleg kiállításra kerülő hatósági bizonyítvány. A magasabb összegű családi pótlékban részesülő gyermek, valamint 1 fő kísérője utazási kedvezménye:

- helyi közlekedésben: bérlet-kedvezmény 100 %
- a helyközi közlekedésben: jegy és bérlet kedvezmény 90%.

Benzinköltség:

Az utazási költségtérítés abban az esetben - ha a gyermek díjmentes utazásra jogosult tömegközlekedésben - csak akkor vehető igénybe, ha a gyermek az egészségi állapota miatt igazoltan nem tud tömegközlekedési eszközön utazni. Az utazási költségtérítés a sajátos nevelési igényű gyermek és kísérője részére a korai fejlesztést és gondozást nyújtó intézménybe történő utazáshoz az „Utazási utalvány sajátos nevelési igényű gyermek és kísérője részére” elnevezésű nyomtatvány alapján kerülhet sor³. Amennyiben a gyermek – a szakértői bizottság vezetője által igazoltan – betegsége miatt kizárólag gépkocsival utaztatható, utazási költségtérítésként az érintett útvonalon, a legrövidebb távon közlekedő tömegközlekedési eszköz útvonalát kell alapul venni, azzal, hogy költségtérítésként 21,- Ft/km összeg állapítható meg.

Milyen terápiák, módszerek ismertek? Melyik terápia, módszer milyen esetben ajánlott?

TSMT terápia

A TSMT a tervezett szenzomotoros tréning rövidítése. Dr. Lakatos Katalin dolgozta ki. A tréning 1 éves kortól megkezdhető és 9-12 éves korig ajánlott.

A program tipikus és atipikus fejlődésű, illetve hiperaktív, figyelemzavaros, beszédhibás, tanulási, magatartási, beilleszkedési zavarokkal küzdő, mozgás és egyensúlyzavarral küzdő, rizikós iskolai érettségű gyerekek számára ajánlott.

³ A szigorú számadású nyomtatványról és az utazási költségtérítésről bővebb információ található a Magyar Államkincstár honlapján az utazási költségtérítés címszó alatt (<https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu>) (Utolsó letöltés: 2021. 03. 24.)

ABA terápia

Az ABA jelentése Applied Behavior Analysis, az ABA, magyarul: alkalmazott viselkedéselemzés. A módszer alapjait az 1960-as években megkezdett kutatásai alapján Ivar Lovaas fektette le.

A módszer gyermekközpontú, a gyerek motivációján alapul, s nagy hangsúlyt fektet a gyermek és a terapeuta közötti pozitív kapcsolatra. A terápia a pozitív megerősítésre alapoz, ami a tanulás egyik legfontosabb tényezője.

A terápia célja egyrészt a készségfejlesztés (beszéd, kommunikáció, játékkészség, kognitív képességek, önellátás, motorikus készségek stb.), a helyes viselkedés elősegítése, másrészt az adott helyzetben nem megfelelő viselkedés leépítése.

Dévény-módszer

A Dévény-módszer, azaz a Dévény Speciális manuális technika-Gimnasztika Módszer (DSGM) nevét megalkotójának, Dévény Annának nevéből és a módszer két fő területének megnevezéséből kapta.

A módszer lényege, hogy az ínak, izmok és idegvégződések speciális, látszólag egy erős masszírozáshoz hasonló technikával ingerelhetőek, melynek következtében az agy közvetlenül stimulálódik.

A szülési oxigénhiányos agykárosodásban szenvedő csecsemők eredményes kezelése mellett a baleseti sérülések utókezeléseinél, ortopédia, neurológia és reumatológia területén, gyermekeknél és felnőtteknél egyaránt kiemelkedő hatékonysággal alkalmazható.

Csecsemőkortól ajánlott.

CBT terápia

A kognitív- és viselkedésterápiás (cognitive behavioral therapy, CBT) megközelítés Aaron Beck nevéhez fűződik, aki az 1960-as években dolgozta ki terápiás rendszerét.

E megközelítés lényege, hogy az emberek szemléletmódja és hiedelmei alapvetően meghatározzák az érzelmi reakcióikat és a viselkedésüket. Ez azt jelenti, hogy ugyanannak az eseménynek különböző jelentése lehet az egyes emberek számára.

HRG terápia

A HRG, azaz hidroterápiás rehabilitációs gimnasztika, 1994 óta levédett magyar fejlesztő módszer, amely Lakatos Katalin nevéhez fűződik.

A HRG terápia egy vízben végzett komplex mozgásfejlesztő program, mely jótékony hatással van a fizikai és pszichés funkciókra egyaránt.

A HRG terápia koraszülött, megkésett mozgás- és/vagy beszédfejlődésű, figyelemproblémás, hiperaktív, iskola éretlen, spektrumzavaros gyerekek számára ajánlott.

A terápia 3 hónapos kortól 11 éves korig ajánlott.

Pető-módszer

A Pető-módszer, a központi idegrendszeri károsodás következtében mozgássérült személyek helyreállítását célzó konduktív pedagógiai rendszer. A módszert Dr. Pető András az 1940-es években dolgozta ki.

A módszer alapgondolata az, hogy idegrendszer a károsodások ellenére is rendelkezik tartalékokkal, új kapcsolatok kiépülésének lehetőségével, s ezek a tanulási-tanítási folyamat megfelelő vezérlésével mozgósíthatók. A konduktív pedagógia egyik legfontosabb célkitűzése - függetlenül az életkortól- az, hogy tanulni tanítson, azaz a tanulási képességeket fejlessze. A módszer csecsemőkortól ajánlott.

Ayres terápia

Az Ayres terápia, azaz a szenzoros integrációs terápia, amely mozgással segíti az idegrendszer érését, mozgás által fejleszt.

A terápia kidolgozója Dr. Anna Jean Ayres Baker, ergoterapeuta, aki 1972-ben jelentette meg módszerét.

Az Ayres terápia célja, hogy fejlessze a nagymozgásokat, a ritmust, az irányokat segítse kontrollálni. A nagymozgások mellett a finommotorikát, a szem-kéz koordinációt, a tér és az irány észlelését, a testsémát is fejleszti. Emellett fontos a figyelem, az önbizalom, a szociális viselkedés fejlesztése is.

A terápia ajánlott koraszülött gyermekek számára, továbbá tanulási nehézség, figyelemzavar, hiperaktivitás, motoros fejlődési zavar, érzelmi zavarok, kötődési zavar, mutizmus, autizmus esetén.

A terápia egy éves kortól 10 éves korig ajánlott.

Mit biztosít a Biztos Kezdet Gyerekház?

Jogi válasz: A Biztos Kezdet Gyerekháznak a hátrányokkal küzdő gyermekek számára rendszeres szakmai szolgáltatásként állapotfelmérést, képesség kibontakoztató foglalkozásokat, fejlesztéseket biztosíthatnak, ezen túl számos egyéb közösségi programot az egész család bevonásával.

Szakmai válasz: A Biztos Kezdet Gyerekházak szolgáltatásait a gyerekek egyedül is igénybe vehetik, de a szülők bevonása is fontos cél. Az intézmények biztosítják a gyermekek korai képességgondozását, a korai fejlesztéshez kapcsolódó speciális

szolgáltatásokat, valamint a szülői kompetenciák elsajátítására is lehetőséget nyújtanak, és támogatást biztosítanak a szülői munkavállalás elősegítéséhez.

Korai fejlesztés, korai intervenció témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során felhasznált **jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (Köznevelési Törvény vagy Nkt.)
- 1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól
- 217/1997. (XII.1.) Korm. rendelet a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról
- 386/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet az egészségbiztosítási szervekről
- 85/2007. (IV. 25.) Korm. rendelet a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 40/2018. (XII. 4.) EMMI rendelet a gyermekek esélynövelő szolgáltatásainak szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

Hol kereshetem a hatályos jogszabályokat? (Jogszabálykeresés)

Ingyenes jogszabálygyűjtemények, ahol a hatályos jogszabályok kereshetők:

- Net Jogtár: Wolters Kluwer Hungary Kft.: <https://net.jogtar.hu/>
- Nemzeti Jogszabálytár: <https://njt.hu/>

2. DIAGNÓZIS, SZAKVÉLEMÉNY, SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁGOK GYEREKKORBAN

Ki és hol állítja fel a diagnózist?

A diagnózis alatt a fogyatékossgot alátámasztó orvosi diagnózist értjük. A diagnózist szakorvos állítja fel.

Miért szükséges a diagnózis/szakvélemény?

Az orvosi diagnózis alapozza meg az érintett személy fogyatékossgát. Bármilyen fogyatékossg alapján járó juttatás (pénzbeli ellátás, fejlesztés stb.) megállapítása során a jogosultsággal alapja a fogyatékossg fennállásának igazolása. A fogyatékossgok diagnosztizálására számos irányelv létezik, amelyek tartalma képet adhat a klinikai diagnosztika folyamatáról.

Például:

- Emberi Erőforrások Minisztériuma – Egészségügyért Felelős Államtitkárság Egészségügyi Szakmai Kollégium Egészségügyi szakmai irányelv – Az Autizmusról/Autizmus spektrum zavarokról (2017.)
- Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szakmai irányelve a Down-kór prenatális szűréséről és diagnosztikájáról (2016)
- Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve a gyermekkori pszichózisok diagnosztikájáról és ellátásáról (2019)
- Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szakmai irányelve a 0–18 éves korú gyermekek teljes körű, életkorhoz kötött hallásszűréséről és a kiszűrt gyermekek gondozásba, rehabilitációba vételéről (2015)

Van olyan élethelyzet, amikor a pedagógiai szakszolgáltatás keretében működő szakértői bizottság komplex vizsgálata során kerül sor az orvosi diagnózis felállítására. A vizsgálat során a fogyatékoság típusának megfelelő szakorvos (vagy gyermek- és ifjúsági pszichiátria, csecsemő és gyermekgyógyászat, illetve gyermek neurológia területén működő szakorvos) kompetenciája a kóreredet megállapítása, a szomatikus és idegrendszeri állapot feltárása és jellemzése, és *a diagnózis felállítása, az orvosi státusz, vélemény leírása (a BNO, FNO, DSM-IV. figyelembevételével).*

Miből áll egy vizsgálat a szakértői bizottságnál?

A szakértői bizottságok vizsgálatainak több típusa van:

- Az aktuális állapot feltárására irányuló vizsgálat: célja az induló státusz meghatározása (alapvizsgálat, kiegészítő vizsgálat).
- A fejlődést nyomon követő vizsgálat (felülvizsgálat): a változás irányának és mértékének regisztrálása a kiindulási állapot relációjában, visszacsatolás a korábbi állapot-meghatározáshoz.

A vizsgálatoknak továbbá életciklusok szempontjából is több típusa van, attól függően, hogy a vizsgálat mire irányul. A vizsgálatok típusait és irányultságát, illetve a szakértői vélemény elkészítésének szakmai követelményeit a 3. melléklet a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet tartalmazza. (A hivatkozott jogszabályi mellékletben található táblázat bemutatja, hogy attól függően, hogy mire irányul a vizsgálat, milyen vizsgálati szempontok, jellemzők kerülnek előtérbe.)

Milyen szakértői bizottságok vannak?

E pont alatt a pedagógiai szakszolgáltatás keretében működő szakértői bizottságok felépítését mutatjuk be.

A komplex szakértői vizsgálatot végző bizottságban az alábbi szakemberek vesznek részt:

- *Gyógypedagógus:* a gyógypedagógus kompetenciája a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség, vagy a sajátos nevelési igény megállapítása, vagy kizárása

- *Pszichológus:* a pszichológus kompetenciája a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség, vagy a sajátos nevelési igény, megállapítása vagy kizárása.
- *Orvos:* a szakorvos (fogyatékoság típusának megfelelő szakorvos, vagy gyermek- és ifjúsági pszichiátria, csecsemő és gyermekgyógyászat, illetve gyermekneurológia területén működő szakorvos) feladata a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség, vagy a sajátos nevelési igény megállapítása vagy kizárása során a kóreredet megállapítása, a szomatikus és idegrendszeri állapot feltárása és jellemzése.

A szakértői bizottság a lefolytatott vizsgálatok alapján készíti el a szakértői véleményét. A szakértői vélemény elkészítésének szakmai követelményeit jogszabály tartalmazza. A szakértői bizottság tagjai a gyermek, tanuló sajátos nevelési igényére, fogyatékoságára, a fejlesztést igénylő területekre vonatkozó megállapításokat közösen alakítják ki. A szakértői véleményt a szakértői bizottság vezetője és a szakértői bizottságnak a vizsgálatban közreműködő tagjai írják alá.

Melyik szakértői bizottsághoz vihetem a gyerekeket?

Az eljárás megindítása a szakértői bizottságként eljáró azon szakszolgálati intézménynél kérhető, illetve kezdeményezhető, amelynek működési területén a gyermek, tanuló lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy amelynek működési körzetében a gyermek, tanuló intézményes ellátásban részesül.

A járási vagy megyei szinten működő szakértői bizottsághoz, attól függően, hogy milyen típusú vizsgálat kezdeményezéséről van szó, a vizsgálat a járási vagy a megyei szakértői bizottság elé tartozik. Az alábbiakban bemutatjuk, hogy mely vizsgálat mely szakértői bizottság feladatkörébe tartozik.

A járási szakértői bizottság feladata

- a harmadik életévét betöltött gyermek, tanuló teljes körű pszichológiai, pedagógiai-gyógypedagógiai, továbbá szükség szerint orvosi vizsgálata,
- a beilleszkedési, a tanulási, a magatartási nehézség megállapítása vagy kizárása és az ehhez kapcsolódó felülvizsgálatok elvégzése,
- a tizenhét hónaponál fiatalabb gyermek esetében szakértői véleményét a gyermek külön vizsgálata nélkül szakorvos által felállított diagnosztikai vélemény és terápiás javaslat alapján is elkészítheti.

Ha a járási szakértői bizottság megítélése szerint a gyermeknél a sajátos nevelési igény valószínűsíthető, saját vizsgálatának dokumentációját és annak eredményeit, a vizsgálat alapján tett megállapításait, valamint a rendelkezésükre álló egyéb iratokat megküldi a megyei szakértői bizottság részére.

A megyei szakértői bizottság diagnosztikai feladatai (a felsorolás nem teljes körű):

- a háromévesnél fiatalabb gyermekek teljes körű pszichológiai, pedagógiai-gyógypedagógiai, továbbá szükség szerint orvosi vizsgálata,
- a sajátos nevelési igény megállapítása vagy kizárása, a beilleszkedési, a tanulási, a magatartási nehézség megállapítása vagy kizárása, a szakértői vélemény elkészítése és kiadása,
- a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók esetében a felülvizsgálatok elvégzése,
- jogszabályban meghatározott esetben a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló családja részére a juttatások és kedvezmények igénybevételéhez szükséges igazolások kiadása,
- jogszabályban meghatározott esetben javaslattétel a súlyosan-halmazottan fogyatékos gyermekek ápoló-gondozó otthoni ellátására, a három évnél idősebb gyermekek bölcsődei ellátására, fogyatékos fiatalok lakóotthoni ellátására,
- szakértői vélemény elkészítése.

Ki kérheti a vizsgálatot a szakértői bizottságnál?

A szakértői vizsgálat indítható:

- szülői kérelemre,
- illetve a szülő egyetértésével a jogszabályban meghatározott intézmény kezdeményezésére (pl.: óvoda, iskola, a család- és gyermekjóléti szolgálat, bölcsőde, gyámhatóság kezdeményezésére)
- hivatalból,
- hatósági megkeresésre.

A szakértői bizottság vizsgálatának megindítása főszabályként a szülő kérésére, illetve egyetértésével indul. (A mozgásszervi fogyatékoság, érzékszervi fogyatékoság, továbbá a beszéd fogyatékoság megállapítására vagy kizárására irányuló vizsgálat közvetlenül is kérhető, illetve kezdeményezhető az országos szakértői bizottságnál). Az vizsgálat megindítására szolgáló kérelem nyomtatványát a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 1. számú melléklete rögzíti. Ha a gyermek óvodai nevelésben, vagy iskolai nevelésben, oktatásban részesül, az óvoda, illetve az iskolaköteles közreműködni vizsgálat iránti kérelem elkészítésében.

A másik esetkör, amikor a vizsgálat hivatalból, illetve hatósági megkeresésre indul. Ha valamely, a gyermekkel hivatásszerűen foglalkozó intézmény (pl.: óvoda, iskola, a család- és gyermekjóléti szolgálat, bölcsőde, gyámhatóság) megítélése szerint a gyermek, tanuló szakértői vizsgálata szükséges, akkor az indok közlésével javasolja a szülőnek a szakértői vizsgálaton való megjelenést és részvételt. A gyermekkel hivatásszerűen foglalkozó intézmény a szakértői vizsgálatra vonatkozó javaslattétellel egyidejűleg köteles a szülőt tájékoztatni a vizsgálatok eredményeinek lehetséges következményeiről, a szülőnek a vizsgálatról és annak megállapításaival kapcsolatos jogairól. A szülő egyetértése esetén –

ha a gyermek óvodába vagy iskolába jár – az óvoda vagy iskola gondoskodik arról, hogy a vizsgálati kérelem kiállítása tíz napon belül kiállításra kerüljön.

A szülő egyetértésének szükségessége alól egy kivételt tesz a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (a továbbiakban: Köznevelési Törvény vagy Nkt.) 47. § (6) bekezdése, amely alapján a gyermek (tanuló) érdekében az illetékes tankerületi központ kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, továbbá a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be. Az illetékes tankerületi központ dönt a sajátos nevelési igény, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség megállapításával, a logopédiai ellátással, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal összefüggésben. A szakértői bizottság nem jelölhet ki olyan intézményt, amely helyhiány miatt nem tudná felvenni a gyermeket, tanulót. A szakértői vizsgálaton való részvétel érdekében szükséges utazás költségeit a társadalombiztosítás a szülőnek megtéríti.

Mindenképpen el kell fogadnom a bizottság javaslatát?

A szakértői vizsgálat befejezését követően a szülőt tájékoztatni kell a szakértői vizsgálat megállapításairól, a szakértői vélemény várható tartalmáról, a szülői jogokról és kötelezettségekről. A tájékoztatás tényét, a tájékoztatási kötelezettség teljesítését írásba kell foglalni és a szülővel alá kell íratni. A szakértői véleményt a vizsgálat lezárását követő 21 napon belül kézbesíteni kell a szülőnek, kivéve, amennyiben a szülő a jogszabályban meghatározottak szerint összeállított intézményjegyzékről intézményt nem választ, a szakértői bizottság a vizsgálat lezárását követő harmincadik napon a gyermeket, tanulót ellátó intézményt saját választása alapján kijelöli és a szakértői véleményt a kijelöléstől számított 5 munkanapon belül a szülőnek kézbesíti.

A szakértői vélemény felülvizsgálata a szülő kérelmére:

Amennyiben a szülő a szakértői vélemény felülvizsgálatát kéri mert nem ért egyet a szakértői véleményben foglaltakkal, vagy a szakértői bizottság eljárásával a felülvizsgálatban a tankerületi központ illetékes.

A tankerületi központ eljárásában szakértőként - a tankerületi központ kirendelése alapján - az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálat (a továbbiakban: Gyakorló Szakszolgálat) vagy az a szakértői bizottság jár el, amely az eljárásban érintett szakértői véleményt kiállította. Az eljárásban szakértőként nem vehet részt az a szakértő, aki hatósági vizsgálatral érintett szakértői vélemény elkészítésében részt vett.

A szülőnek - a szakértői vélemény kézhezvételétől számítva - 15 nap áll rendelkezésre a szakértői vélemény felülvizsgálatának kezdeményezésére a gyermek, tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes tankerületi központnál, melyről az illetékes tankerületi központ közigazgatási hatósági eljárás keretében hoz döntést. A szülőnek a szakértői véleményben foglaltakkal kapcsolatos egyetértését vagy egyet nem

értését írásban kell közölnie. Amennyiben a szülő a szakértői vélemény kézhezvételétől számított 15 napon belül nem tesz nyilatkozatot és nem indítja meg a szakértői vélemény.

A tankerületi központ előtt a felülvizsgálati eljárás megindítását köteles kérni:

- ha a szülő a szakértői vizsgálat szükségességével nem ért egyet, illetve a kérelmet nem írja alá a nevelési-oktatási, a szakképző a gyermekjóléti, gyermekvédelmi, szociális intézmény, vagy a gyámhatóság,
- a szakértői bizottság, ha a szülő a gyermekével a szakértői vizsgálaton ismételt felhívás ellenére nem jelenik meg, vagy a szakértői vizsgálatban nem működik közre, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal vagy annak továbbításával nem ért egyet,
- a szakszolgálati-esélyegyenlőségi szakértő, ha a szakértői bizottság eljárásában megszegték a vizsgálat eljárási szabályait,
- a kijelölt nevelési-oktatási intézmény vezetője, ha a gyermeket a szakértői vélemény alapján a kijelölt nevelési-oktatási intézménybe nem íratják be.

A tankerületi központ az eljárása megindításáról 8 napon belül értesíti a szakértői bizottságot. A szakértői vizsgálaton való részvételre kötelező döntés rendelkező részének tartalmaznia kell:

- a szakértői bizottság megkeresését szakértői vizsgálat elvégzésére,
- a felhívást, hogy a szülő gyermekével a szakértői bizottság által megadott időpontban és helyen szakértői vizsgálat céljából jelenjen meg és a szakértői vizsgálatban működjön közre,
- a szülő tájékoztatását arról, hogy a szakértői vizsgálatra utazás költségeinek megtérítésére igényt tarthat, továbbá a szülő tájékoztatását a szakértői vizsgálatra utazás költségei megtérítésének módjáról.

Kit nevezünk sajátos nevelési igényű (SNI) gyereknek?

A sajátos nevelési igény (SNI) fogalma: sajátos nevelési igényű (SNI) gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság (jogilag szabályozott szakértői szerv) szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Sajátos nevelési igényű (SNI) gyermek nevelése, oktatása: a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulóknak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

Mit jelent a fogyatékoság?

A fogyatékoság általános fogalmát a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény fekteti le: fogyatékos személy az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással - illetve ezek bármilyen halmozódásával - él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja.

A fogyatékoság általános fogalmán túl fontos tudni, hogy az oktatás, nevelés területén a sajátos nevelési igényt megalapozó fogyatékoság hogyan kerül meghatározásra.

A sajátos nevelési igényt megalapozó fogyatékoság típusok szakmai meghatározását a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók (kerettantervek és irányelvek) fektetik le.

Irányelvek:⁴

- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához
- Szakmai ajánlás a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók neveléséhez-oktatásához

A fogyatékoságok sajátos nevelési igény szempontjából történő meghatározása

A fogyatékoságok sajátos nevelési igény szempontjából történő meghatározását a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének hivatkozott irányelve az alábbiak szerint fekteti le - a fogalom meghatározásokat kivonatos formában ismertetjük (az iskolás korú gyermekek esetében a fogyatékoságok sajátos nevelési igény szempontjából történő meghatározását A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei fektetik le):⁵

- A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a

⁴ A kerettantervek elérhetők az Oktatási Hivatal honlapján:

https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok (utolsó letöltés: 2021. 03. 24.)

⁵ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok (utolsó letöltés: 2021. 03. 24.)

mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

A jelentősen eltérő kóreredet – végtagredukciós fejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok; petyhüdt bénulást okozó kórformák; a korai agykárosodás utáni mozgásrendellenességek; egyéb, maradandó mozgásállapot-változást, mozgáskorlátozottságot okozó kórformák; a halmozott sérüléssel járó különböző kórformák – és károsodás miatt a mozgáskorlátozottság egyénileg is sok eltérést mutat.

- A látási fogyatékos (látássérült) gyermek

A látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0–0,33 (0–33%-os látásteljesítmény) közötti. Látássérült az a gyermek is, akinek látótere – tekintése fixációs pontjától mindkét irányban legfeljebb 10°, azaz teljes szélességében legfeljebb 20°.

A látássérült gyermekek a nevelés szempontjából lehetnek: vakok (vízus: 0), aliglátók (vízus: a fényérzéstől 10%-os látásteljesítményig) és gyengénlátók (vízus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig).

- A hallási fogyatékos (hallássérült) gyermek

A súlyos fokban hallássérült – siket – és a kevésbé súlyosan vagy közepes fokban hallássérült – nagyothalló – gyermekek hallásvesztesége a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt – az állapot fennmaradása esetén – bizonyos esetekben – teljesen elmarad, vagy erősen sérül a beszéd és a nyelvi kompetencia. Az előzőek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozik. A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.

- súlyos fokban hallássérült – siket – gyermekek (a beszéd tartományban mért hallásveszteség 90 dB vagy nagyobb)
- nagyothalló – gyermekeknél a beszéd tartományban mért hallásveszteség 30–45 dB közötti, középsúlyos esetben 45–65 dB közötti, súlyos esetben 65–90 dB közötti hallásveszteséget mutatnak ki.
- hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott (pl. cochlea implantált) hallássérült gyermekeknél – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.

- halmozottan fogyatékos hallássérült óvodás korú gyermekek esetében a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más (esetenként mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy a pszichés fejlődés zavara) fogyatékoság is súlyosbítja a fejlesztés lehetőségét.

- Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

- A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek sérülése általában már az óvodáskort megelőzően, közvetlenül születés után vagy kora gyermekkorban felismerhető. A jól szervezett és hatékony korai fejlesztés jelentősen segítheti az óvodai beilleszkedést és az óvodaérettség elérését. Óvodába lépéskor jellemző a bizonytalan nagymozgás, ügyetlen manipuláció, előfordulhatnak sztereotip mozgások. Szobatisztaság kialakulatlan, beszédértés gyenge, sok esetben a kommunikáció súlyosan akadályozott. Sérült a figyelem, a motiváció, az emlékezet és a kitartás. A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében a kis lépések elvét alkalmazva, a gyermekekre jellemző cselekvésbe ágyazott gondolkodást figyelembe vevő képességfejlesztés kellő időt, alkalmat kell, hogy biztosítson:

- Beszédfogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban

Beszédfogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszédfogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd), illetve a beszédproblémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszédfogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A nyelvfejlődési és beszédzavarok az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében a beszédértés és észlelés nehézségében, kifejezőkészség nehézségében (szegényes

szókincs, grammatikai fejletlenség), a beszédszerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága), a beszédszervi működés gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában, az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavarban (fonológiai tudatosság, taktilis, vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai), a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális

- Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot hátterében az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülés-specifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van. Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya, vagy megkésett fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. Az alapvető problémák közé tartozhat a nyelvhasználat színvonalától függetlenül, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, hatalmának megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő rehabilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs

eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

- A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet. A kognitív, az emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti.

A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei fogyatékoság típusa és foka alapján lefekteti az oktatás irányelveit:

- A látási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei
- Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei
- A közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei
- A mozgásszervi fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei
- Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei
- A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelvei
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók iskolai fejlesztésének irányelvei
- A hallási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei
- A beszéd fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei⁶
-
- A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető.⁷

⁶ https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok (utolsó letöltés: 2021. március 19.)

Ki az utazó gyógypedagógus? Ki az árnyékpédagógus?

Az utazó gyógypedagógus a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez, oktatásához szükséges speciális szakképzettséggel rendelkező szakember, aki akkor kerül bevonásra, ha az óvodában, iskolában nem áll rendelkezésre szakember a gyermek, tanuló sajátos nevelési igénynek megfelelő oktatáshoz, neveléshez. Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat biztosítja a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló nevelés-oktatását végző intézmények számára a gyermek, tanuló neveléséhez, oktatásához szükséges speciális szakképzettséggel rendelkező szakembert, ha a nevelési-oktatási intézmény a jogszabályban előírt gyógypedagógus, konduktor szakképzettségű szakemberrel nem rendelkezik.

Az utazó gyógypedagógus feladata a gyermekekkel való foglalkozás (pl.: speciális fejlesztő tevékenységek a gyermekkel való közvetlen foglalkozásokon; a gyermek képességeinek megfelelő módszerek, terápiák, technikák alkalmazása), a szülőkkel való kapcsolattartás (pl.: tanácsadás; segítségnyújtás a szakvélemény, diagnózis értelmezésében), többségi intézmények pedagógusaival való kapcsolattartás (pl.: módszertani segítségnyújtás, szakmai előadások megtartása a többségi intézmények által kiválasztott témában).

Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmény szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységeként működik. Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat megszervezése és működtetése az illetékes tankerületi központ feladata, amely az oktatási központ egyetértésével az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori feladatokra, állami felsőoktatási intézmény, továbbá egyházi jogi személy, vallási egyesület, vagy más nem állami, nem önkormányzati köznevelési intézményfenntartó által fenntartott utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatot is felkérhet.

Árnyékpédagógus: Az árnyékpédagógus fogalma hazánkban még nem elterjedt, azonban külföldön gyakran alkalmazzák.

Az árnyékpédagógus olyan személy, aki közvetlenül az autizmussal élő (vagy a másfogyatékosági csoportba tartozó) tanulóval foglalkozik. Az árnyékpédagógus idejének nagy részét a tanulóval tölti a tanórákon és a strukturálatlan helyzetekben (órák közti szünet, ebédlő, udvar, stb.). Az árnyékpédagógus az integrált tanulót szinte árnyékként

⁷ https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok (utolsó letöltés: 2021. március 19.)

észrevétlenül kíséri. Segíti a figyelemfókuszálásban, viselkedési szabályok kialakítása és betartása, segítségkérés. Az árnyékpedagógus összekapcsolja a tanulókat az integrált térben.

Diagnózis, szakvélemény, szakértői bizottságok gyerekkorban témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során **felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (Köznevelési Törvény vagy Nkt.)
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 40/2018. (XII. 4.) EMMI rendelet a gyermekek esélytövelő szolgáltatásainak szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

Kerettantervek és irányelvek (NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók):

Kerettantervek

- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 1-4. évfolyam
- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 5-8. évfolyam
- Kerettanterv a közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók számára 1-8. évfolyam
- Az összes kerettanterv elérhető az Oktatási Hivatal honlapján: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok

Irányelvek:

- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához
- Szakmai ajánlás a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók neveléséhez-oktatásához

Az Irányelv elérhető az Oktatási Hivatal honlapján: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

Iránymutatások, állásfoglalások:

Emberi Erőforrások Minisztériuma – Egészségügyért Felelős Államtitkárság Egészségügyi Szakmai Kollégium Egészségügyi szakmai irányelv – Az Autizmusról/Autizmus spektrum zavarokról) (2017.)

<https://kollegium.aeek.hu/Download/Download/2270>

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szakmai irányelve a Down-kór prenatális szűréséről és diagnosztikájáról (2016)

https://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/2437/fajlok/EMMI_Down_kor.pdf

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve a gyermekkori pszichózisok diagnosztikájáról és ellátásáról (2019)

http://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/2956/fajlok/EMMI_iranyelve_pszichozisok%20.pdf

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szakmai irányelve a 0–18 éves korú gyermekek teljes körű, életkorhoz kötött hallásszűréséről és a kiszűrt gyermekek gondozásba, rehabilitációba vételéről (2015)

https://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/2203/fajlok/0_18_eves_koru_gyermekek.pdf

Hol kereshetem a hatályos jogszabályokat? (Jogszabálykeresés)

Ingyenes jogszabálygyűjtemények, ahol a hatályos jogszabályok kereshetők:

- Net Jogtár: Wolters Kluwer Hungary Kft.: <https://net.jogtar.hu/>
- Nemzeti Jogszabálytár: <https://njt.hu/>

3. ÓVODÁSKOR

Mit jelent az integrált óvodai nevelés?

Jogi válasz: A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése külön (e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben) vagy közös - vagy részben közös formában (a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban) történhet. Ez utóbbit nevezi a szakmai köznyelv „integrált óvodai nevelésnek”.

Arról, hogy egy gyermek óvodai nevelése a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban történik (integrált formában), vagy külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben (a köznyelv szerint szegregált formában) a szakértői bizottság véleménye dönt. Az óvodák létesítő okirata tartalmazza azt a tényt, hogy az intézmény feladata létesítő okirata szerint kiterjed-e a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésére, és azt, hogy milyen formában (integrált, illetve külön-e célra létrehozott formában).

Szakmai válasz: Az integrált óvodai nevelés (integráció=fogadás) során óvopedagógus és a gyógypedagógus/fejlesztőpedagógus együttműködve dolgoznak. Az integrációnak több fajtája van: teljes, részleges, lokális, szociális vagy funkcionális, továbbá vannak objektív (pl.: gyógyászati segédeszközök, speciális taneszközök, tankönyvek; hozzáférhetőség, akadálymentesség; osztály létszáma) és szubjektív (pl.: fogadó pedagógus; tanterv, tananyag (változtatás, kiváltás, elhagyás, kompenzálás); módszerek; gyermek szülei; gyógypedagógus; gyermek; csoport- vagy osztálytársak) feltételei is.

2010 után szakmailag már nem az a kérdés, hogy együtt vagy külön neveljék a gyerekeket, hanem hogy hogyan.

A legtöbb szülő azért adja integráló óvodába/iskolába gyermekét, mert szeretné, hogy az ő gyermeke is „egy legyen” az odajáró gyerekek közül. Hogy besimuljon, beilleszkedjen, legyenek barátai, „húzzák fel” a többiek, lásson jó példákat, fogadja el a többségi gyerektársadalom. Ez jogos elvárás, csak minden szereplőnek (pedagógusok, segítő szakemberek, többségi gyerekek, az ő szülei, fogyatékos gyermek, az ő szülei) az integrációban elkötelezetten, sokat kell tenni ezért. Az integráció attól még nem valósul meg, hogy az SNI-s gyermek a többségi óvodába/iskolába jár, de minden szünetben egyedül, elkülönülve ül a padon és foglalkozásokon vagy matematika órán színez vagy csendben „elvan”. Az integráció az, ha ő is halad a többiekkel a maga tempójában, a saját maga szükségletei szerint, segítséggel, támogatással és az intézményben, udvaron vagy a szünetben olyan játékokat játszanak a gyerekek, amibe minden gyerek be tud kapcsolódni. De ez – főleg a kezdetekben – csak felnőtt segítségével tud megvalósulni.

Mit jelent a szegregált óvodai nevelés?

Jogi válasz: a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése külön (e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben) vagy közös, vagy részben közös (a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban) formában történhet. A külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben történő óvodai nevelést nevezi köznyelv „szegregált óvodai nevelésnek”.

Arról, hogy egy gyermek óvodai nevelése a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban történik (integrált formában), vagy külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben (a köznyelv szerint szegregált formában) a szakértői bizottság véleménye dönt. Az óvodák létesítő okirata tartalmazza azt a tényt, hogy az intézmény feladata létesítő okirata szerint kiterjed-e a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésére, és azt, hogy milyen formában (integrált, illetve külön-e célra létrehozott formában).

Szakmai válasz: szegregáció: elkülönülés. Nevelési és oktatási szempontból; elkülönített nevelés és oktatás. Ez mindenképpen jelent védelmet is, mindkét irányból. Fogyatékosági szempontból sokszor a fogyatékos személynek van szüksége arra, hogy

elkülönítve – számára zavaró, felesleges ingerektől távol tartva – neveljék, de az is előfordul, hogy a fogyatékos személy viselkedése – pl. sűrű, bizarr hangadások, kiszámíthatatlan, inadekvát, a többi tanulót személyes terében zavaró, túlzó viselkedés – miatt van szükség erre. Mindenképpen akkor indokolt, ha – alapos vizsgálat és megfigyelések alapján a fogyatékos gyermeknek erre van szüksége ahhoz, hogy biztonságosan és számára megfelelően fejlődhessen.

A szegregált közegben „hasznos a hasznossal” él, tanul, így az a gyermek, aki ilyen közegben tölt sok időt, azt próbálhatja ki, hogy a hozzá hasonlóak között hogyan boldogul, hozzájuk képest hol tart (pl. tudásban, tanulásban, képességekben stb.), hozzájuk képest milyen ő. (Egy elit közösség, iskola - ahová csak bizonyos társadalmi helyzetű vagy az átlagon felüli intelligenciájú emberek, gyerekek kerülhetnek be – is a szegregáció elvén létesül).

A szegregált, fogyatékos gyermeket, fiatal fogadó iskolák, intézmények mellett szól, hogy itt - a törvényi előírásoknak megfelelően - több tapasztalt, rátermett szakember dolgozik és a csoportlétszámok is kisebbek. Ebből adódóan több és gazdagabb a fejlesztések lehetősége is, az egyéni figyelem és a felnőttekhez kapcsolódás lehetősége is nagyobb. Védettebb a környezet.

Mit jelent az inkluzív óvodai nevelés?

Szakmai válasz: Az inkluzív óvodai nevelés egyénre szabott, nemcsak a fogyatékos gyermekek igényeit tarja szem előtt, hanem minden gyereket a csoportban. Az inkluzív óvodai nevelés megvalósítása esetén a befogadó intézmény – ideális esetben – teljes mértékben fel van készítve a sajátos nevelési igényű gyermek fogadására. Az óvoda életét, értékeit, módszereit, személyi és tárgyi feltételeit úgy alakítják, hogy valamennyi érintett gyermek szükségleteit figyelembe veszik, törekednek a szociális beillesztésre is. Valamennyi pedagógus az egyes gyermekek egyedi igényeihez, szükségleteihez való alkalmazkodást, az egyéni differenciálást fő feladatának tekinti. Az óvodapedagógus együttműködő, segítő partnere lesz a gyógypedagógus.

Az inklúzió fő jegyei az óvodai nevelésben a következők: az óvoda teljes vezetősége, nevelőtestülete elfogadja és azonosul az inklúzió gondolatával; a nevelésben hangsúlyos szerepet kapnak az egyéni differenciáló módszerek; a foglalkozások megszervezését és levezetését változatosabbá, színesebbé teszik a különböző munkaformák (pl. frontális-, csoport-, egyéni munkaforma) alkalmazása; a követelményeket rugalmasabbá teszik; változatos értékelési eljárásokat alkalmaznak; az óvodai élet tevékenységei közben felmerülő problémák vagy konfliktushelyzetek megoldása elsősorban az

*óvodapedagógusok felelőssége*⁸; a gyógypedagógus partneri kapcsolatban van az óvodapedagógusokkal; a szülőket bevonják a folyamatba; minden résztvevő fontosnak tartja a szociális befogadás szerepét.

Hosszú távon ez lehet a cél az óvodákban és az iskolákban is, mert hatékonyabb és minőségibb a nevelési- és oktatási tevékenység, ha személyközpontú és figyelembe veszi a gyermek aktuális állapotát. Mert minden gyerek egyedi, és igényei eltérők.

Mitől függ, hogy integrált óvodába jár-e a gyermekem?

Amennyiben a gyermek sajátos nevelési igényű, arról, hogy az óvodai nevelése a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban történik (integrált formában), vagy külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben (a köznyelv szerint szegregált formában) történik a szakértői bizottság véleménye dönt.

Melyik jobb az integrált vagy szegregált óvoda?

Alapvetően mindkét formának vannak előnyei és hátrányai az előző válaszokban ez megtalálható, ezért nincs jó válasz arra, hogy melyik forma jobb.

A sajátos nevelési igényű gyermekek számára adott az a lehetőség, hogy integráltan és szegregáltan is oktathatók. (A Beilleszkedési, Tanulási és Magatartási nehézséggel küzdők – BTM-es – gyerekek számára a szegregált oktatás nem választható.) A két lehetőség közül nem a gyermek – a szakértői bizottság szakembere is csak javasol -, hanem a szülő választ. Sokszor anélkül, hogy valóban tudná, milyen az egyik és milyen a másik lehetőség. A választásban több szempont játszik szerepet, a szülő szempontjai, szükségletei is nagy nyomattal bírnak.

A legfőbb tanács a szülőknek az óvoda –és iskolaválasztáshoz, hogy lássanak a saját szemükkel. Az ajánlott óvodákba vagy iskolákba – akár szegregált, akár integrált – menjenek el, beszélgessenek odajáró gyerekekkel, szülőkkel, az ott dolgozó pedagógusokkal. Nézzék meg mindkét lehetséges irányt és a gyermeküket és önmagukat ismerve, őszinte hozzáállással vegyék figyelembe a lehetséges szempontokat. Képzeljék el gyermeküket az egyik vagy a másik közösségben egy „legjobb és egy legrosszabb napon”. Ki fogja támogatni ezekben a helyzetekben és ezt a családot, hogy veszi majd. Ki lesz a közösségben a gyermek támasza, mentora? És mindkét lehetőségénél érdemes figyelembe venni, átgondolni az előnyöket és a hátrányokat – akár egy szakember

⁸ Az óvodapedagógus feladata a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésében, Írta: Dr. Kovács Krisztina, SZTE JGYPK Óvóképző Szakcsoport, 2013.

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Az_vodapedagogs_feladata_a_sajtos_nevelsi_igny_gyermekek_nevelsben/az_integraltinkluzv_vodai_nevels_szintjei.html

(Utolsó letöltés: 2020.05.26)

segítségével -, de ehhez megfigyelésekre, információkra, az ismeretek rendszerezésére van szükség. A döntések csak ezután születnek meg.

Szegregált csoportból van-e átmenet az integrált csoportba?

A szakértői bizottság véleménye hozhat csak ebben változást. A szakértői bizottság véleményét meghatározott időszakonként felül kell vizsgálni (rendes felülvizsgálat), illetve a felülvizsgálatot a szülő, vagy a szülő egyetértésével az óvoda is kezdeményezheti

Hova vigyem fejlesztésre a gyereket ebben az időszakban?

A fejlesztési igényeket és lehetőségeket érdemes figyelembe venni. A fejlesztési lehetőségek sokszínűek és érdemes egy szakember véleményét megkérdezni, hogy mit javasol, amennyiben nem előírtak a szakvéleményben a fejlesztések. A fejlesztés helyszíne lehet maga az óvoda is, ha van olyan óra, amelyet keresnek vagy a Pedagógiai Szakszolgálatok vagy civil szervezetek vagy magán fenntartású fejlesztőközpontok. A legideálisabb a gyermek igényeinek és szükségletei szerint választani.

Az intézmények kereséséhez országos szinten támogatást nyújt a KézenFogva Alapítvány Infobázis címen elektronikusan elérhető oldala: <http://info.kezenfogva.hu/>

Milyen programok segíthetik a gyerekek integrációját?

Szociális válasz: a gyerekek integrációja különösen fontos és kiemelt ebben a korai életszakaszban, mert a többségi gyerekek gyorsan alkalmazkodnak és rendkívül kreatívan a fogyatékos gyerekekhez (nevezhetjük különleges gyerekeknek is) állapottól függetlenül.

Ebben a szenzitív időszakban a gyerekek egymásban a gyereket látják és gyorsan alkalmazkodnak egymáshoz, a környezethez és elfogadóak, toleránsak, nyitottak lesznek egymás iránt. Fontos, hogy ezt a légkört az óvópedagógus is végig megtámogassa, hogy az elfogadás és befogadás szemlélete alapvetés legyen a csoportban. A gyerekek érzelmi intelligenciájának fejlesztése folyamatos cél és az integrált nevelés jó terep a szociális készségek- és képességek fejlesztésére.

Az óvodák is szerveznek olyan programokat, amelyek segíthetik az integrációt, ebben fontos minden szülőnek aktív szerepet vállalnia, mert az integráció az összes gyerekről és szülőről szól, ez közös ügy, ezért mindenkinek érdemes szerepet vállalni ebben.

Az óvodai kezdeményezések mellett civil szervezetek is hirdetnek integrációs programot (erről is érdemes aktuálisan tájékozódni), hogy felhívják a figyelmet a jó integrációra és a társadalmi sokszínűsége, továbbá tanulási mintául szolgálnak.

Milyen segítséget tudnak a szülők igénybe venni a szállítással kapcsolatban?

Jogi válasz: a közforgalmú személyszállítás (tömegközlekedés) igénybevétele esetén a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók és kísérőik számára nyitva álló

kedvezmények, és a gépkocsival történő utazás esetén biztosított támogatás lehetőségét a jelen Útmutató 1. pontja alatt (Korai fejlesztés, korai intervenció) részletesen ismertettük.

Kifejezetten az óvodába történő utazás költségének megtérítésére a jogszabály további lehetőséget biztosít, amely alapján a lakóhely, ennek hiányában a tartózkodási hely szerint illetékes települési önkormányzat megtéríti a kötelező felvételt biztosító óvodába való utazás költségeit, továbbá szükség esetén gondoskodik kísérő személyről a gyermek részére, ha az óvoda a településen kívül található, és az óvodába való utaztatást az önkormányzat nem biztosítja. A kötelező felvételt biztosító iskolába való utaztatásról a fenntartó gondoskodik (Nkt. 74. § (5) bekezdés).

A támogatott utazás igénybevételeinek lehetőségeit bővítheti a támogató szolgáltatás igénybevétele.

Tájékoztassa-e egy szülő vagy pedagógus a többi szülőt, hogy a gyermeke SNI-s (sajátos nevelési igényű)?

Az óvoda létesítő okirata tartalmazza, ha az óvoda sajátos nevelési igényű gyermeket ellát, a szakmai, és szervezeti dokumentumait az óvoda közzé teszi. Külön ebben a vonatkozásban tájékoztatási kötelezettsége az óvodának nincs.

Elsődlegesen az a fontos, hogy az intézményben dolgozó pedagógus a beiratkozáskor minden szülőt tájékoztasson arról, hogy az egy integráló intézmény, hogy ez mit jelent pontosan. Egy-egy fogyatékosságtípus mit jelent, mi a jellemzői, mit jelent a gyakorlatban. Válaszoljon a szülők kérdéseire, hogy ők az elhangzott tájékoztatás után döntsenek, hogy beiratják oda a gyermeküket vagy sem.

Mert az intézményeknek tájékoztatási kötelezettsége van a szülők számára, hogy mit jelent az integráló intézmény.

Másodszorban SNI-s (különleges) gyermeket nevelő szülőként az év eleji szülőértekezlet előtt érdemes egyeztetni, konzultálni a pedagógussal személyesen vagy telefonon, hogy mikor és hogyan beszéljenek az SNI-s (különleges) gyermekről, ha a pedagógus nem kezdeményezte volna a kapcsolat felvételt.

A szülő ismeri legjobban a különleges gyermekét, ő a tapasztalati szakértője és nagyon hasznos és érdemes átadni a pedagógusnak a tapasztalatokat és tudást a gyermekről. (pl.: hogyan lehet megnyugtatni, mitől lesz rossz kedve, hogyan lehet motiválni, ...). Emellett érdemes érinteni, hogy a többi szülőt tájékoztassák-e az SNI-s (különleges) gyermekről, mi ennek az előnye vagy hátránya.

A többi szülő tájékoztatása javasolt az SNI-s (különleges) gyerekekről, mert ha a szülők információt kapnak egy nyitottabb, elfogadóbb és befogadóbb szemlélet lehet a csoportban.

Az SNI-s (különleges) gyermeket nevelő szülőnek érdemes a pedagógussal egyeztetni előtte, hogy ki, mit, mikor és hogyan mondjon el a különleges gyermekről, ha úgy döntenek, hogy tájékoztatják a többi szülőt egy szülői értekezleten keretében.

A szülői értekezlethez érdemes külső szakember támogatását kérni, aki lehet az intézményben dolgozó gyógypedagógus, pszichológus vagy a KézenFogva Alapítvány Integrációs Tanácsadó Szolgálat szakembere. A külső szakember segíthet moderálni a szülő értekezletet, vagy csak a háttérben jelen lehet, és ha esetleg kérdések merülnek fel a fogyatékoság témakörében megválaszolja, mert tájékozottabb a témában és járatosabb a témáról való kommunikációban.

Összegezve, amilyen információt meg lehet adni a kezdeteknél azt adjuk meg, mert ez kölcsönösen építhető lehet.

Óvodáskor témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során felhasznált **jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (Köznevelési Törvény vagy Nkt.)
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 40/2018. (XII. 4.) EMMI rendelet a gyermekek esélynővelő szolgáltatásainak szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

Hol kereshetem a hatályos jogszabályokat? (Jogszabálykeresés)

Ingyenes jogszabálygyűjtemények, ahol a hatályos jogszabályok kereshetők:

- Net Jogtár: Wolters Kluwer Hungary Kft.: <https://net.jogtar.hu/>
- Nemzeti Jogszabálytár: <https://njt.hu/>

Irányelvek:

- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- Szakmai ajánlás a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók neveléséhez-oktatásához
- Az Irányelvek elérhetők az Oktatási Hivatal honlapján:
https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

4. ISKOLÁSKOR

Mit jelenet az integrált és szegregált oktatás?

Jogi válasz:

A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.

A sajátos nevelési igényű gyermekek iskolai oktatása külön (e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben) vagy közös vagy részben közös (a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt) történhet. A külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben történő iskolai oktatást nevezi köznyelv „szegregált iskolai oktatásnak”.

Arról, hogy egy gyermek iskolai oktatása a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt (integrált formában), vagy külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben (a köznyelv szerint szegregált formában) történik, arról a szakértői bizottság véleménye dönt. Az iskolák létesítő okirata tartalmazza azt a tényt, hogy az intézmény feladata létesítő okirata szerint kiterjed-e a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésére, és azt, hogy milyen formában (integrált, illetve külön-e célra létrehozott formában).

A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdésének h) pontja szerint a szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatok típusaira, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A szakértői véleménynek tartalmaznia kell a gyermek, tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő általános iskolára, közép fokú iskolára, fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolára, csoportra, osztályra, tagozatra (a továbbiakban együtt: kijelölt iskola) vonatkozó javaslatot és a kijelölt nevelési-oktatási intézmény megjelölését. A szakértői véleményben megfogalmazott javaslat kötelező érvényű!

A súlyosan, illetve halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztő nevelése-oktatása speciális intézményekben, illetve a fejlesztő nevelés-oktatást nyújtó iskola által szervezett egyéni fejlesztés keretében valósul meg.

A szakértői véleményben nem csak arra tesz javaslatot a bizottság, hogy a gyermek oktatása külön (e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben) vagy közös - vagy részben közös formában (a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt) történhet, hanem a tanuló fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről is a szakértői bizottság rendelkezik. A kijelölhető

iskolákat a szakértői bizottságnál rendelkezésre álló jegyzék (a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók ellátásában részt vevő köznevelési intézmények jegyzéke) tartalmazza, amelyet a bizottság a fenntartói adatszolgáltatási kötelezettség alapján állít össze.

A sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt a szülő választja ki az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével. A szakértői bizottság nem jelölhet ki olyan intézményt, amely helyhiány miatt nem tudná felvenni a gyermeket, tanulót. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló kizárólag abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (a továbbiakban: Köznevelési Törvény vagy Nkt.) 47. § (4) bekezdésében meghatározott, a speciális neveléshez, oktatáshoz szükséges feltételekkel

Mi az integrált és szegregált oktatás előnye és hátránya?

Szakmai válasz: a szegregált és integrált oktatásnak is van előnye és hátránya. Jelenleg egy átfogó központi fejlesztésre van szükség az oktatáspolitikában, hogy a hátrányokat egységesen leküzdjék.

A "szegregált" (külön e célra létrehozott iskolában történő) oktatás előnyei az osztályok alacsony létszámúak, emiatt védettebb közegben tanulhatnak, nagyobb a tolerancia, hangsúlyosabbak az önálló életvitelhez kapcsolódó készségek és képességek fejlesztése, továbbá a fejlesztéseket is nagyobb valószínűséggel tudják biztosítani. Fogyatékos specifikus tanmenetek és eszközök széles választéka, továbbá kevesebb iskolai frusztrációval találkozhatnak, több idő jut az egyedi igények figyelembevételére.

A köznyelvi kifejezés szerint „szegregált” oktatás hátrányai, hogy az eltérő tanmenet miatt nehéz az integrált oktatásba jól beilleszkedni. A társadalmi elszigeteltség hatása sokáig megmaradhat és érezhető lesz.

Az integrált oktatás előnyei a kölcsönös tanulás és fejlesztés, mindenki jól jár vele. A többségi gyerekek érzelmi intelligenciájuk fejlődik. Az óvodapedagógusok tudása és szemlélete is bővül. A szülők, gyerekek és az óvodapedagógusok értéként kezelik a sokszínűséget és az egyediséget. Az intézmény választás során nagyobb eséllyel találnak integráló intézményt, mint szegregáló intézményt a közelben.

Az integrált oktatás hátránya a nem megfelelő számú és minőségű személyi és tárgyi feltételek (pl.: a megfelelő továbbképzés és asszisztens) biztosításának hiánya. A nagyon magas csoport létszám vagy egyszerre túl sok fogyatékos gyerek integrálása.

Milyen fejlesztési lehetőségek vannak iskoláskorban?

A célzott fejlesztés a korai időszaktól 10 éves korig legyen nagyon intenzív a lehető legmagasabb színvonalon. A fejlesztési lehetőségek és helyszínek nagyon változatosak,

de a lehetőségek választása előtt a legfontosabb a fejlesztése célját végig gondolni és meghatározni, eldönteni azt, hogy mit szeretnénk fejleszteni, miért, mikor és mivel, egyénileg vagy csoportban. A fejlesztés egy nagyon tudatos és célzott dolog.

10 éves kor felett ajánlott inkább a stratégiák kialakítása célzottan a fejlesztendő képességeket illetően egy gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus segítségével. A cél, hogy a fejlesztendő képességeihez a hétköznapi helyzetekben támogatást kapjon.

Érdemes végig gondolni, milyen támogatási szükséglete, hogy önálló életet tudjon élni és melyik területeken, milyen intenzitású támogatásra van szüksége és hogyan lehet megoldani.

Elsősorban a legfontosabb, hogy a szülő végig gondolja, ő mit szeretne és miért, továbbá mi az ő elvárása a fejlesztések és stratégiák kialakítása kapcsán, utána érdemes dönteni.

A döntés után pedig olyan szakembert érdemes keresni, akivel a szakember és a gyerek is kölcsönösen elfogadja egymást és megbíznak egymásban, érzelmileg tudnak csatlakozni.

Mit jelent az egyéni munkarend?

A 2019. szeptember 1. napjától hatályba lépő törvényi rendelkezések alapján, az eddig magántanulói jogviszonyként ismert jogintézményt felváltotta az egyéni munkarend intézménye. A tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend abban ez esetben kérelmezhető, ha a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös.

Az egyéni munkarenddel rendelkező tanulót - az iskolában vagy azon kívül folyó gyakorlati képzés kivételével - az iskola valamennyi kötelező tanórai foglalkozása alól fel kell menteni.

Az egyéni munkarendben tanuló:

- mentesül a kötelező tanórai és egyéb foglalkozásokon való részvétel alól
- felkészítéséről a szülő gondoskodik, a tanuló egyénileg készül fel
- sajátos nevelési igényére (SNI) tekintettel egyéni munkarendű tanuló, vagy a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTM), erre tekintettel egyéni munkarendű tanuló iskolai neveléséről és oktatásáról, felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról, az ehhez szükséges pedagógusokról a szakértői véleményben foglaltak szerint az iskola köteles gondoskodni
- a tartós betegsége tekintettel egyéni munkarendben tanuló felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról az iskola köteles gondoskodni

- részt vehet a tanórai vagy egyéb foglalkozásokon (az iskola igazgatójának előzetes engedélyével)
- felvehető a napközibe és a tanulószobai foglalkozásokra (kérelemre, az iskola igazgatójának engedélyével)
- félévi és tanév végi osztályzatainak megállapításához osztályozó vizsgát kell tennie valamennyi tantárgyból az iskola pedagógiai programjában foglaltak szerint
- magatartását és szorgalmát nem kell értékelni
- a külföldi tartózkodásra tekintettel egyéni munkarendben tanuló esetében a félévi minősítés az igazgató döntése alapján mellőzhető, ez esetben a tanuló csak az év végén ad számot tudásáról.

Az egyéni munkarendben az SNI tanulókra vonatkozó szabályok:

A törvény továbbra is biztosítja, hogy a tanulmányaikat egyéni munkarendben folytató, a szakértői vélemény alapján az SNI és a BTM tanulók után az intézmény az osztályok heti időkeretén felül heti átlagban 10 órát kapjanak (nincs változás)

Nkt. 27. § (7) bekezdés: „A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség vagy a sajátos nevelési igény miatt a szakértői bizottság véleménye alapján, vagy súlyos betegség miatt egyéni munkarend keretében tanulmányokat folytatók egyéni foglalkozás keretében történő felkészítésére az iskolának tanulóként az osztályok heti időkeretén felül átlag heti tíz óra áll a rendelkezésre. A sajátos nevelési igény miatt egyéni munkarend keretében tanulmányokat folytató tanulók esetében az e bekezdésben meghatározott időkereten belül kell biztosítani az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs foglalkozásokat. Az időkeret az egyes hetek és tanulók között átcsoportosítható.”

Az Oktatási Hivatal szerepe:

Az egyéni munkarend engedélyezésével kapcsolatos kérelmek elbírálása az Oktatási Hivatal feladata mindig. Az Oktatási Hivatal a kérelmeket mindig az adott tanévet megelőző június 15-ig bírálja el (ezt az időpontot követően csak kivételes esetben, ha a tanuló helyzetében olyan körülmény merül fel, amely a tankötelezettség iskolába járással történő teljesítését teljes mértékben megakadályozza).⁹

⁹ További részletes információ az egyéni munkarenddel kapcsolatosan az Oktatási Hivatal honlapján található (Egyéni munkarenddel kapcsolatos tájékoztató és a kérelmek benyújtása) (https://www.oktatas.hu/koznevelas/egyeni_tanuloi_munkarend) (Utolsó letöltés: 2021. 03. 24.)

Mit jelent a habilitációs-rehabilitációs óra?

A habilitációs-rehabilitációs tevékenység szakmai tartamát a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve az iskolás korú gyermekek, illetve a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei fektetik le, a szakmai tevékenységek tartalmát ezen dokumentumok szerint ismertetjük:¹⁰

A sajátos nevelési igény kifejezi

- a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság, az autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,
- a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tevékenység olyan teammunkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A nevelés, a fejlesztés feltételeit a köznevelési törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg. Az általánosan kötelező feltételeket a jogszabályok több területen módosítják, illetve kiegészítik olyan többletszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani, és hozzáférhetővé kell tenni.

A gyermekek habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakértői véleménye.

Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;

¹⁰ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok (utolsó letöltés: 2021. 03. 24.)

- a gyermek iránti elvárást fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A habilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés elsősorban gyógypedagógiai kompetencia, amely kiegészül a társszakmák - pszichológiai, orvosi - terápiás együttműködésével. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek fogyatékoságának, pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, gyógypedagógiai tanár, konduktor, konduktor-óvodapedagógus, konduktor-tanító, terapeuta, pszichológus, orvos együttműködése szükséges.

1.4 A habilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó gyógypedagógiai-orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.

- A mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszédfogyatékoságból, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékoságból, autizmus spektrum zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával.
- Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.
- Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

1.5. A habilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

a) A fogyatékoság típusa, súlyossága.

b) A fogyatékoság kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.

c) korai fejlesztésben és gondozásban részesült gyermek esetében a korai időszak fejlődésmenete.

d) A gyermek

- életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
- képességei, kialakult készségei,
- kognitív funkciói, meglévő ismeretei,

- *családi háttere.*

Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességeket, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes fogyatékosági típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmozottan fogyatékos gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni.

A nevelési programot egyéni fejlesztési terv is kiegészíti.

Ki foglalkozik a sajátos nevelési igényű gyerekemmel a többségi általános iskolában?

A szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatok típusaira, a szükséges szakemberre és annak feladataira. Amennyiben a szülő a szakértői véleményt elfogadta, és nem élt a felülvizsgálat lehetőségével, a véleményben foglaltak (fejlesztés szükségessége, annak személyi feltételei) kötelezővé válnak. (A 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről 248. § (2) bekezdés c) pontja szerint, aki a pedagógiai szakszolgálatra vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően készített szakvéleményben foglaltakat szándékosan figyelmen kívül hagyja, szabálysértést követ el.)

Az integrált keretek közt történő oktatásban, nevelésben kiemelt szerepet játszanak az utazó gyógypedagógusi hálózatok.

Hogyan kaphat felmentést a gyermekem nyelvtanulás/matematika és egyéb tárgyak alól?

A Köznevelési Törvény 56. § (1) bekezdése szerint a sajátos nevelési igényű tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az igazgató mentesíti:

- a) az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő,
- b) a gyakorlati képzés kivételével egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól. (Az érettségi vizsgán a mentesítéssel érintett tantárgyak helyett a tanuló – a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint – másik tantárgyat választhat.)

Az egyéb kedvezmények kapcsán a Köznevelési Törvény 51. § (5) bekezdése rögzíti, hogy a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel

küzdő tanuló részére a felvételi vizsgán indokolt esetben biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli vagy szóbeli felmérésen biztosítani kell az iskolai tanulmányai során általa használt, megszokott eszközöket, a vizsga szervezésével alkalmazkodni kell az adottságaihoz.

A biztosítandó kedvezmények, mentesítések körét minden esetben a tanuló vizsgálata nyomán kiállított szakértői bizottsági véleményben szereplő javaslatok alapozzák meg. A szakértői bizottság a tanuló vizsgálata alapján kiállított szakértői véleményében rendelkezik az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésről. (15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése tartalmazza a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemeit.)

A kapott felmentés meddig érvényes?

A szakértői bizottság a tanuló vizsgálata alapján kiállított szakértői véleményében rendelkezik az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésről, annak hatályáról. (15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése tartalmazza a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemeit)

Hány éves korig iskolaköteles a fogyatékos/SNI-s gyerek?

A Köznevelési Törvény 45. § (3) bekezdése szerint a tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló a tizenhatodik (16.) életévét betölti. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható annak a tanítási évnél a végéig, amelyben a huszonharmadik (23.) életévét betölti. A tankötelezettség meghosszabbításáról a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az iskola igazgatója dönt.

Nagyon fontos, hogy a tankötelezettség nem tévesztendő össze azzal, hogy meddig vehet részt egy tanuló nem felnőttképzés keretében az oktatásban.

A Köznevelési Törvény 60. § (2) – (4) bekezdése értelmében

a) nyolc évfolyamos általános iskolában a tanuló 17. életéve - sajátos nevelési igényű tanuló esetén a 19. életéve - betöltésig folytathat nappali rendszerű oktatásban (és nem felnőttoktatásban) tanulmányokat.

b) középfokú iskolában a tanuló esetén 25. életéve - sajátos nevelési igényű tanuló esetén a 27. életéve - betöltésig folytathat nappali rendszerű oktatásban (és nem felnőttoktatásban) tanulmányokat.

Kell-e tájékoztatni egy szülőnek vagy pedagógusnak a többi szülőt, hogy a gyermeke SNI-s?

Jogszáály szerint az SNI-s (sajátos nevelési igényű) gyermeket nevelő szülőnek a többi szülő felé nincs kötelező tájékoztatási kötelezettsége. A gyermek felvételekor az iskola (amennyiben a gyermeket felveszi) a gyermek sajátos nevelési igényét, a szakértői véleményben foglaltakat ismeri. Az iskolának, pedagógusnak van tájékoztatási kötelezettsége minden szülő felé arról, hogy az intézmény működési engedélye és létesítő okirata alapján integrált oktatást folytat, és biztosítja a sajátos nevelési igény típusának megfelelő személyi és tárgyi feltételeket, szakmai követelmények érvényesülését.

A köznevelési intézmények kötelesek közzétenni a jogszabály által meghatározott szervezeti, működési, szakmai dokumentumaikat (iskola létesítő okirata, szervezeti működési szabályzata, házirendje, pedagógiai programja stb.) a köznevelés információs tájékoztató rendszerében (KIR). Azt, hogy a köznevelési intézményeknek milyen információkat kell közzé tennie jogszabály tartalmazza 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 23. §). A hivatal a közzétételi listát - a köznevelési intézmény kérelemére - elektronikus formában átadja a köznevelési intézménynek, az intézmény saját honlapján történő megjelenítése céljából. Így a szülők a köznevelés információs tájékoztató rendszerében (KIR), és az adott iskola honlapján tájékozódhatnak az iskola dokumentumaiból arról, hogy az iskola ellátja-e a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatása feladatát, arról, hogy mely sajátos nevelési igényű tanulók nevelését végzi, illetve megismerhetők a pedagógiai program szerint az oktatás sajátosságai.

Iskoláskor témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során **felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (Köznevelési Törvény vagy Nkt.)
- 48/2012. (XII. 12.) EMMI rendelet a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről
- A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet
- A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet
- A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet
- 40/2018. (XII. 4.) EMMI rendelet a gyermekek esélynövelő szolgáltatásainak szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

- Az Oktatási Hivatalról szóló 121/2013. (IV. 26.) Korm. rendelet
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

Hol kereshetem a hatályos jogszabályokat? (Jogszabálykeresés)

Ingyenes jogszabálygyűjtemények, ahol a hatályos jogszabályok kereshetők:

- Net Jogtár: Wolters Kluwer Hungary Kft.: <https://net.jogtar.hu/>
- Nemzeti Jogszabálytár: <https://njt.hu/>

Kerettantervek és Irányelvek:

Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához:

Az Oktatási Hivatal honlapján közzétett kerettanterveket Nemzeti Alaptanterv (NAT) 2020 bevezetésével párhuzamosan, felmenő rendszerben kell alkalmazni. A jogszabály alapján az iskola a pedagógiai programjának részeként a miniszter által kiadott kerettanterveket kiegészítve helyi tantervet készít. A helyi tantervben meg kell nevezni az alapjául szolgáló kerettanterveket.¹¹

- Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához
- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 1-4. évfolyam
- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 5-8. évfolyam
- Kerettanterv a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók számára 1-8. évfolyam
- Kerettantervek a szakiskolák számára (tájékoztató, a szakiskolában oktatható 2 és 4 évfolyamos képzések)
- Közismereti kerettantervek a szakiskolák számára:
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola kötelező 9/E előkészítő évfolyamának kerettanterve

¹¹ Oktatási Hivatal, Tájékoztató a kerettantervek alkalmazásáról
https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/bevezeto (utolsó letöltés: 2021.03.23)

- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók két évfolyamos szakiskolai szakmai oktatásához, képzéséhez alkalmazandó 9–10. évfolyamos közismereti kerettanterv
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók négy évfolyamos szakiskolai szakmai oktatásához, képzéséhez alkalmazandó 9–12. évfolyamos közismereti kerettanterve
- Két évfolyamos szakiskolai oktatás, képzés szakmai kerettantervei
- Négy évfolyamos szakiskolai oktatás, képzés szakmai kerettantervei
- Kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára (képzési szerkezet)
- Közismereti kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára:
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamos közismereti kerettanterve
- A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Készségfejlesztő (gyakorlati) kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára
- A kerettantervek elérhetők Oktatási Hivatal honlapján érhetők el.¹²

Irányelvek:

- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához
- Szakmai ajánlás a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók neveléséhez-oktatásához

Az irányelvek elérhetők az Oktatási Hivatal honlapján.¹³

¹²Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok (utolsó letöltés: 2021. 03. 23.)

¹³ Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok (utolsó letöltés: 2021. 03. 23.)

5. KAMASZKOR

Milyen fejlesztési lehetőségek vannak?

A családok számára ez az időszak kiemelten nehéz, mert kevés olyan ellátási forma van jelenleg az iskolai évek után, amelyet igénybe véve a megfelelő fejlesztéshez juthatnak, vagy többféle programot nyújtának célzottan ennek a korosztálynak.

A kamaszkorban nagyon fontos a kortárs csoportok szerepe és a szociális készségek fejlesztése, továbbá az érdekérvényesítés, önálló életvitel, szexuális nevelés, ezért érdemes az köznevelési intézmények és a civil szervezetek által szervezett programnak utána nézni az adott időszakban.

Továbbá olyan szakembereket (gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus) keresni, akik a stratégiák kialakításában adnak támogatást, olyan intenzitásban amennyire szüksége van és azon az életterületen, ahol szükség van.

Meddig maradhat a szakiskolában a gyerekem?

A tanköteles kor betöltését követően iskolarendszerű oktatásban (nem felnőttoktatás keretében) a sajátos nevelési igényű tanuló 27 éves koráig maradhat (nem csak szakiskolában, hanem általában középfokú iskolában is). Ha a 27. életévét betölti a tanuló, kizárólag felnőttoktatásban kezdhet új tanévet, azaz már csak iskolarendszeren kívül tanulhat.

Milyen lehetőségek vannak a szakiskola elvégzése után?

A szakiskola után részt vehet egyéb felnőttoktatásban, vagy munkát vállalhat. Szakképzésben vehet részt: munkaerőpiacon elismert képesítést nyújtó képzés, mely lehet Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) és abban nem szereplő, valamint iskolán kívüli és azon belüli képzés.

Felnőttoktatás: a tanköteles kor betöltését követően a tanuló munkahelyi, családi vagy más irányú elfoglaltságához, a meglévő ismereteihez és életkorához igazodó iskolai oktatás.

Felnőttképzés: iskolán kívül folytatott nevelési, oktatási, képzési tevékenység, melyre a felnőttképzési törvény vonatkozik.

Milyen mentesítési lehetőségek és kedvezmények biztosíthatók SNI tanulók számára az érettségi során?

A tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság véleménye alapján az igazgató mentesíti:

- az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő,

- a gyakorlati képzés kivételével egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól.

A szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. (A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése rögzíti a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemeit.) A szakértői bizottság a tanuló vizsgálata alapján kiállított szakértői véleményében rendelkezik többek között a tanuló tankötelezettségének teljesítési módjáról, a sajátos nevelési igényének megfelelő intézmény kijelöléséről, a gyermek, tanuló nevelésével, oktatásával kapcsolatos sajátos követelményekről, fejlesztési feladatokról, továbbá az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésről, valamint a szükséges szakemberre vonatkozó javaslatról. (Forrás: 225/2014/OJBIT, A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő tanulók jogainak érvényesülése, Oktatási Jogok Biztosa jelentése).

Az érettségi vizsgán az értékelés, minősítés alól mentes tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat.

A hatályos kedvezmények rendszeréről az **Oktatási Hivatal tájékoztatója a „Tájékoztató az érettségi vizsgatárgyak estében alkalmazható mentesítések szabályairól”** ad részletes eligazítást - a tájékoztatót az Oktatási Hivatal minden évben közzé teszi.¹⁴

A hivatkozott tájékoztató alapján röviden (kivonatos formában) összefoglaltuk az érettségi vizsgán alkalmazható mentesítések fő szabályait a sajátos nevelési igényű (illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő) tanulókkal kapcsolatban.

*Ha a gyermek, tanuló enyhe értelmi fogyatékos, illetve egyéb pszichés fejlődési zavarral küzd, a szakértői véleményt az első hivatalból történő felülvizsgálat után addig a tanévig, amelyben a tanuló a tíz éves életkort betölti minden második, azt követően és egyéb fogyatékoság, valamint autizmus spektrum zavar esetében, illetve ha a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, addig a tanévig, amelyben a tanuló a tizenhatodik életévét betölti, minden harmadik tanévben hivatalból felül kell vizsgálni.” Ez azt jelenti, hogy a **16. életév betöltését megelőző vagy azt követő legutolsó szakértői vélemény már nem veszíti el érvényességét, azaz a 16 éves kori utolsó kötelező kontroll szakértői véleménye korlátozás nélkül használható, függetlenül attól, hogy van-e tanulói jogviszonya a jelentkezőnek, illetve attól, hogy milyen***

¹⁴ Oktatási Hivatal Tájékoztató az érettségi vizsgatárgyak estében alkalmazható „mentesítések” szabályairól
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/erettsegi_SNI_tajekoztato.pdf (utolsó letöltés: 2021. 03. 23.)

munkarendben (nappali, felnőttoktatás esti/felnőttoktatás levelező stb.) folytatja tanulmányait (Nkt. 4. § 25.pont és Sztk. 7. § 5. pont)

Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 12. § (9) bekezdése szerint: **„Ha a tanulói jogviszony megszűnése után következik be olyan állapot, amely alapján az Nkt. 4. § 25. pontjában felsorolt sajátos nevelési igény megállapításának lenne helye, az e bekezdésben és a (6)–(7) bekezdésében foglaltakat azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a fogyatékoság fennállását 2020. augusztus 31-ig szakorvos által kiállított igazolással lehet bizonyítani.** (Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Köznevelés-igazgatási Főosztály szakmai tájékoztatása szerint pl.: „a diszkalkulia, a betegségek nemzetközi osztályozására szolgáló kódrendszerben a pszichés (lelki) fejlődés zavarai (F80-F89) közé tartozik (F81.2 Az aritmetikai készségek zavara -dyscalculia), az érettségi vizsgaszabályzatban jelzett szakorvos a gyermek- és ifjúsági pszichiátria, vagy a pszichiátria szakképzettséggel rendelkező szakorvos. Tekintve, hogy a jogszabály nem szűkíti a szakorvosok körét például az őket foglalkoztató munkáltató szempontjából, így valamennyi a gyermek- és ifjúsági pszichiátria, vagy a pszichiátria szakképzettséggel rendelkező szakorvos jogosult a fent jelzett igazolás kiállítására.”) Amennyiben az Nkt. 4. § 25. pontjában meghatározott állapot fennállásáról szakorvos **2020. augusztus 31. előtt nem állított ki igazolást, úgy az állapot fennállását 2020. szeptember 1-jét követően már csak az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői Bizottsága állapíthatja meg.** A fentiek tehát azt jelentik, hogy a szakorvosi igazolás nem évül el, azaz az érettségi jelentkezések során a 2020. augusztus 31-ig kiállított szakorvosi vélemények továbbra is elfogadhatók.

Az Nkt. 56. § (1) – (2) bekezdése szerint a szakértői bizottság véleménye alapján **a tanulót a „saját” középiskolájának az igazgatója mentesítheti az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alól.**

„(1) A sajátos nevelési igényű tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság véleménye alapján az igazgató mentesíti

a) az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szóveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő,

b) egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól.

(2) Az érettségi vizsgán az (1) bekezdés b) pont szerinti tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat.”

Az iskola pedagógiai programja határozza meg azon választható érettségi vizsgatárgyak megnevezését, amelyekből a középiskola tanulóinak közép- vagy emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítését az iskola kötelezően vállalja, továbbá annak meghatározását, hogy a tanulók milyen helyi tantervi követelmények

teljesítése mellett melyik választható érettségi vizsgatárgyból tehetnek érettségi vizsgát. Azaz elvállik azon vizsgatárgyak köre, amelyekből az intézmény a közép- vagy emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítést vállalja, és azon vizsgatárgyak köre, amelyekből ugyan az érettségi vizsgára történő felkészítést az intézmény nem vállalja, de meghatározott helyi tantervi követelmények teljesítése mellett lehetővé teszi a tanulók számára az érettségi vizsgára történő jelentkezést. A fentiek alapján tehát, amennyiben a vizsgázót valamely kötelező vizsgatárgy vizsgája alól felmentették, úgy az iskola pedagógiai programjában meghatározott választható vizsgatárgyak közül döntheti el, hogy mely vizsgatárgyból tesz vizsgát.

(További részletes információk az Oktatási Hivatal „Tájékoztató az érettségi vizsgatárgyak estében alkalmazható mentesítések szabályairól” c. tájékoztatójában találhatóak, melyet az Oktatási Hivatal honlapján minden évben közzé tesz).¹⁵

Érettségi után mehet egyetemre a gyerekem? Kaphat-e az egyetemen valamilyen támogatást szállítás, jegyzetelés és ösztöndíj terén?

A felsőoktatásban a fogyatékossgal élő jelentkezők, hallgatók tanulmányaik folytatásához kedvezményeket, támogatásokat vehetnek igénybe. A 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról (a továbbiakban: Felsőoktatási Törvény) 108. § 6. pont határozza meg a fogyatékossgal élő hallgató / jelentkező fogalmát: aki mozgásszervi, érzékszervi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékossgal együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

A felsőoktatásban ahhoz, hogy a fogyatékossgal élő hallgató/jelentkező kedvezményekben, mentességekben részesüljön, azok igénybevételéhez a fogyatékossgal, a sajátos nevelési igény fennállását igazolni kell szakvéleménnyel:

- A pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottságának szakvéleményével. (Ha a hallgató / jelentkező fogyatékossga, sajátos nevelési igénye már a középfokú tanulmányok ideje alatt is fennállt, és erre tekintettel a tanulmányai, illetve az érettségi vizsga során kedvezményben részesült.)
- Az illetékes rehabilitációs szakértői szerv jogszabályok szerint kiállított szakvéleményével. (Ha a hallgató / jelentkező fogyatékossga, sajátos nevelési igénye a középfokú tanulmányok ideje alatt nem állt fenn, illetve fogyatékossgára, sajátos nevelési igényre tekintettel a tanulmányai és az érettségi vizsga során kedvezményben nem részesült, a fogyatékossgal az

¹⁵ Oktatási Hivatal Tájékoztató az érettségi vizsgatárgyak estében alkalmazható „mentesítések” szabályairól
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/erettsegi_SNI_tajekoztato.pdf (utolsó letöltés: 2021. 03. 23.)

illetékes rehabilitációs szakértői szerv (illetve annak jogelődjei) által kibocsátott szakértői véleménnyel igazolható.)

A fogyatékossgal élő hallgató/jelentkező speciális jogai:

- a hallgatónak joga, hogy állapotának és fogyatékossgának megfelelő ellátásban részesüljön
- a felsőoktatási intézmény tájékoztató és tanácsadó rendszerével segíti a beilleszkedésüket, előrehaladásukat, illetve karrier tervezésüket
- esélyegyenlőség biztosítása a felvételi eljárás során és a tanulmányok folytatása közben
- követelmény, hogy az oktató vegye figyelembe a hallgató fogyatékossgát
- fogyatékossgához igazodó felkészítés és vizsgáztatás,
- segítség a hallgatói jogviszonyából eredő kötelezettségei teljesítéséhez.

Azon kedvezmények és mentességek melyek a fogyatékos hallgatónak a **felvételi eljárás** során biztosíthatók (423/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet a felsőoktatási felvételi eljárásról alapján):

- a fogyatékossgal élő jelentkező minden jelentkezési helyén 40 többletpontra jogosult,
- a felvételi eljárás lebonyolítása során az Oktatási Hivatal és a felsőoktatási intézmények kötelesek biztosítani a fogyatékossgal élő jelentkező számára a felvételi eljárásban való részvétel feltételeit,
- a fogyatékossgal élő jelentkezőt a felvételi eljárás során ugyanazok a kedvezmények illetik meg, mint amelyek a közoktatásról, illetve a köznevelésről szóló jogszabályok alapján megillették,
- amennyiben a felsőoktatási intézmény a felvétel feltételül egészségügyi, pályaalkalmassági, szakmai alkalmassági követelményt határoz meg, a fogyatékossgal élő jelentkezőt a felsőoktatási intézmény szabályzata szerint illethetik meg kedvezmények, illetve felmentések,
- a kedvezménynek vagy mentetésnek a fogyatékossga jellegéhez kell igazodnia, és nem vezethet a felvételhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli teljes felmentéshez.

A fogyatékossgal élő hallgatók esélyegyenlősége érdekében hozott intézkedések:

A Felsőoktatási Törvény alapján a fogyatékossgal élő hallgató részére biztosítani kell a fogyatékossgához igazodó felkészítést és vizsgáztatást, továbbá segítséget kell nyújtani neki ahhoz, hogy teljesíteni tudja a hallgatói jogviszonyából eredő kötelezettségeit.

- A felsőoktatási intézmény tájékoztató és tanácsadó rendszerével különös figyelemmel segíti a fogyatékossgal élő hallgató beilleszkedését és előrehaladását a felsőfokú tanulmányok idején, illetve a tanulmányok alatt és befejezését követően segítséget nyújt a karriertervezésben.

- A felsőoktatási intézmények feladata a fogyatékoság típusa szerinti feltételek biztosítása, az akadálymentes környezet kialakítása.
- Indokolt esetben mentesíteni kell egyes tantárgyak, tantárgyrészek tanulása vagy a beszámolás kötelezettsége alól.
- Szükség esetén mentesíteni kell a nyelvvizsga vagy annak egy része, illetve szintje alól.
- A vizsgán biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli beszámolón lehetővé kell tenni a segédeszköz – így különösen írógép, számítógép – alkalmazását, szükség esetén az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli beszámolóval történő felváltását.
- A mentesítés kizárólag a mentesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható, és nem vezethet alap- és mesterképzésben az oklevél által tanúsított szakképzettség, illetve felsőoktatási szakképzésben a bizonyítvány által tanúsított szakképesítés megszerzéséhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez.
- A fogyatékosággal élő hallgató támogatási idejét a felsőoktatási intézmény legfeljebb négy félévvel megnövelheti.

A felsőoktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatában meghatározottak szerint a fogyatékosággal élő hallgatókkal kapcsolatos feladatok ellátása, mentor, koordinátor biztosítása is feladata a felsőoktatási intézménynek. Az intézményi koordinátor részt vesz a Fogyatékoságügyi Bizottság munkájában, a fogyatékosággal élő hallgatók által benyújtott felmentési kérelmek elbírálásában, megszervezi a segítségnyújtás különböző formáit.

A koordinátor feladatai:

- az intézményekben tanulmányokat folytató, fogyatékosággal élő hallgatók folyamatos nyilvántartása;
- egyéni konzultációk során a hallgatók megismerése;
- a fogyatékosággal élő hallgatók egyedi szükségleteinek számbavétele, tájékoztatás, tanácsadás és segítségnyújtás;
- a fogyatékosággal élő hallgatók által igényelt konzultációs lehetőségek megszervezése;
- a tanulmányi és vizsgaidőszakban alkalmazható segítségnyújtási és konzultációs lehetőségek biztosítása;
- javaslatot tesz a fogyatékosággal élő hallgatók után járó külön támogatás felhasználására, a speciális tárgyi eszközök beszerzésére;
- segítséget nyújt a hallgatóknak a tanulmányaik során felmerülő egyéni problémák megoldásában.

A felsőoktatási intézmény a szervezeti és működési szabályzatában meghatározottak szerint:

- elbírálja a fogyatékossgal élő hallgatók segítségnyújtásra, mentességre és kedvezményekre irányuló kérelmeit;
- látja el feladatát és bízta meg a fogyatékossgal élő hallgatók segítségét intézményi részről irányító koordinátort;
- a fogyatékossgal élő hallgató igénybe veheti – a fogyatékossga típusa és mértéke szerint – az intézmény által biztosított, illetve az intézmény által nem biztosított, de más módon rendelkezésre álló személyi és technikai segítségnyújtást és szolgáltatásokat;
- használhatja fel a fogyatékossgal élő hallgató a speciális jegyzet-, illetve jegyzetet helyettesítő, más módszerű felkészülést segítő technikai eszközök esetében a tankönyv- és jegyzettámogatást.

A felsőoktatásban a fogyatékos személyek által igénybe vehető juttatások:

A juttatások részletszabályait az 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet a felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről tartalmazza.

A juttatások alkalmazása szempontjából a jogszabály alapján fogyatékossgal élő vagy egészségi állapota miatt rászorult hallgató az a hallgató, aki:

- fogyatékossga miatt állandó vagy fokozott felügyeletre, gondozásra szorul, illetve aki fogyatékossga miatt rendszeresen személyi és/vagy technikai segítségnyújtásra és/vagy szolgáltatásra szorul, vagy
- munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette és ez az állapot egy éve tart vagy előreláthatólag még legalább egy évig fennáll.

A fogyatékossgal élő vagy egészségi állapota miatt rászorult hallgató által igénybe vehető juttatások:

Alaptámogatás fogyatékossgal élő hallgatók esetén:

- Az első alkalommal államilag támogatott teljes idejű felsőfokú szakképzésben, alapképzésben, egységes, osztatlan képzésben hallgatói jogviszonyt létesítő személy az első bejelentkezése alkalmával - kérelemre - a hallgatói normatíva 50%-ának megfelelő összegű alaptámogatásra jogosult.
- Az első alkalommal államilag támogatott teljes idejű mesterképzésben hallgatói jogviszonyt létesítő személy az első bejelentkezése alkalmával - kérelemre - a hallgatói normatíva 75%-ának megfelelő összegű alaptámogatásra jogosult.
- A rendszeres szociális ösztöndíj a hallgató szociális helyzete alapján - az intézményi térítési és juttatási szabályzatban rögzített eljárási rend és elvek szerint - egy képzési időszakra biztosított, havonta folyósított juttatás.
- A rendkívüli szociális ösztöndíj a hallgató szociális helyzete váratlan romlásának enyhítésére – az intézményi térítési és juttatási szabályzatban

rögzített eljárási rend és elvek szerint – folyósított egyszeri juttatás. (kérelemre)

- Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíj olyan pénzbeli szociális juttatás, amely a Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer adott évi fordulójához csatlakozott települési és megyei önkormányzatok által a hallgatónak adományozott szociális ösztöndíjból (önkormányzati ösztöndíjrész) és az önkormányzati ösztöndíj alapján a hallgató felsőoktatási intézményében a rendelet alapján megállapított szociális ösztöndíjból (intézményi ösztöndíjrész) áll.

Szakmai válasz: a jogszabályban meghatározottakat a főiskolák, egyetemek honlapján közzétett szabályzataikban rögzítik, hogy az adott felsőoktatási intézmény vonatkozásában a gyakorlatban hogyan vehetők igénybe a kedvezmények és mentességek. Érdemes a felsőoktatási intézmények honlapjain részletesen tájékozódni, hogy milyen támogatást nyújt az adott felsőoktatási intézmény a fogyatékos jelentkezők, hallgatók számára (pl.: fogyatékoság csoportok szerint milyen támogatást kapnak időben vagy eszközben, pihenőszoba a fogyatékos személyek számára, jegyzetelő, speciális technikai eszközök), mert ez eltérő az egyes felsőoktatási intézmények gyakorlatában. A felsőoktatási intézményekben a fogyatékosügyi koordinátor/tanácsadó vagy esélyegyenlőségi referens tud tájékoztatást adni.

Meddig kaphat egy család családi pótlékot egy fogyatékos gyermek után?

Jogi válasz:

Az alábbi táblázat a családi pótlék két formája (nevelési ellátás, iskoláztatási támogatás) külön mutatja be, hogy meddig járhat (és milyen feltételek esetén) a családi pótlék, illetve azt is, hogy a támogatással együtt mely támogatások vehetők igénybe, és melyek azok, amelyek a családi pótlékkal együtt nem vehetők igénybe:

Támogatás, ellátás	Nevelési ellátás (családi pótlék)
Jogosult	súlyosan fogyatékos, tartósan beteg gyermeket nevelő személy (szülő, gyám, intézmény etc.)
Életkor, feltételek (aki, vagy akire tekintettel igényelhető)	6 éves korig (még nem tanköteles gyermek tankötelessé válása évének október 31-éig) 16 – 18 éves kor között, ha a gyermek 16 évesen kiesik az iskolából, de csak akkor (!) ha középsúlyosan vagy súlyosan értelmi fogyatékos, illetve siketvak 16 – 18 éves kor között, aki fejlesztő nevelés-oktatás, vagy fejlesztő iskolai oktatásban vett részt, és már kiesett az oktatásból. 16 – 18 éves kor között, aki a tankötelezettsége megszűnését követően súlyos betegsége vagy fogyatékosága következtében önálló életvitelre képtelen és önkiszolgálási képessége hiányzik.

Az ellátáshoz kapcsolódó ellátás (ami jár vele), illetve ami vele együtt igénybe vehető (amit nem olt ki)	Automatikusan jár vele: ✓ Közgógyellátás ✓ Utazási kedvezmény (kísérő is) ✓ Összevont adóalapot csökkentő családi kedvezmény ✓ Kiemelt ápolási díj (egyéb jogosultsági kritériumok esetén) Igénybe vehető mellette: (egyéb jogosultsági kritériumok megléte esetén!!!) ✓ Megváltozott munkaképességű személyek ellátásai (rokkantsági és rehabilitációs ellátás) (16 éves kortól igénybe vehető) ✓ Parkolási igazolvány ✓ Súlyosan mozgáskorlátozott akadálymentesítési támogatás ✓ Személygépkocsi szerzési és átalakítási támogatás a súlyos mozgáskorlátozott, illetve egyéb fogyatékossgal élő személyek közlekedési kedvezménye. ✓ Gyermekgondozást segítő ellátás (Gyes) ✓ Gyermekek otthongondozási díja (GYOD) ✓ Ápolási díj, emelt összegű ápolási díj, kiemelt ápolási díj ✓ Közgógyellátás (alanyi jogcím) ✓ Árvaeállítás ✓ Ingyenes és kedvezményes intézményi gyermekétkeztetés ✓ Kedvezmények családok részére - összevont adóalapot csökkentő családi kedvezmény ✓ Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény ✓ Tanulói tankönyvtámogatás (normatív kedvezmény)
Az ellátás, feltétel, amit kiolt (amivel együtt nem igényelhet)	Nem vehető együtt a támogatással igénybe: ✗ Fogyatékossgai támogatás ✗ Munkaviszonyból származó jövedelem nem lehet több mint a minimálbér (3 hónap átlagában) Szülőnek nem jár: gyámság, intézményi elhelyezés esetén, gyám, intézmény kapja)
Ha nem jogosult mely ellátások álnak nyitva?	16 éves kortól a Megváltozott munkaképességű személyek ellátása (rokkantsági, rehabilitációs ellátás). Ez akkor fontos, ha kiesik az iskolából. Kisegítő szabály a MMK ellátásra jogosult, aki tanulmányai alatt vagy azt követő 180 napon belül szolgálati időt (akár 1 nap) szerez.)

Támogatás, ellátás	Iskoláztatási támogatás (családi pótlék)
Jogosult	- súlyosan fogyatékos, tartósan beteg gyermeket nevelő személy (szülő, gyám, intézmény etc.)
Életkor, feltételek (aki, vagy akire tekintettel igényelhető)	6 éves kortól (tanköteles kortól) ✓ amíg tanköteles ✓ tankötelezettség után közoktatási intézményben tanul, a tanév végéig, amelyben a 20. évét betölti,

	✓ SNI tanuló esetében 23. évét betölti
Az ellátáshoz kapcsolódó ellátás (ami jár vele), illetve ami vele együtt igénybe vehető (amit nem olt ki)	Automatikusan jár vele: ✓ Közgyógyellátás ✓ Utazási kedvezmény (kísérő is) ✓ Kiemelt ápolási díj (egyéb jogosultsági kritériumok esetén) Igénybe vehető mellette: (egyéb jogosultsági kritériumok megléte esetén!!!) ✓ Megváltozott munkaképességű személyek ellátásai (rokkantsági és rehabilitációs ellátás) (16 éves kortól igénybe vehető) ✓ Parkolási igazolvány ✓ Ha súlyosan mozgáskorlátozott, akkor akadálymentesítési támogatás ✓ Személygépkocsi szerzési és átalakítási támogatás a súlyos mozgáskorlátozott, illetve egyéb fogyatékossgal élő személyek közlekedési kedvezménye. ✓ Gyermekgondozást segítő ellátás (Gyes) ✓ Gyermekek otthongondozási díja (GYOD) ✓ Ápolási díj, emelt összegű ápolási díj, kiemelt ápolási díj ✓ Közgyógyellátás (jogosultsági kritériumok!) ✓ Árvaeállítás ✓ Ingyenes és kedvezményes intézményi gyermekétkeztetés ✓ Kedvezmények családok részére - összevont adóalapot csökkentő családi kedvezmény ✓ Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény ✓ Tanulói tankönyvtámogatás (normatív kedvezmény)
Az ellátás, feltétel, amit kiolt (amivel együtt nem igényelhet)	Nem vehető együtt a támogatással igénybe: ✗ Fogyatékossgai támogatás ✗ Munkaviszonyból származó jövedelem nem lehet több mint a minimálbér (3 hónap átlagában) ✗ Szülőnek nem jár: gyámság, intézményi elhelyezés esetén, gyám, intézmény kapja)
Ha nem jogosult mely ellátások álnak nyitva?	16 éves kortól a Megváltozott munkaképességű személyek ellátása (rokkantsági, rehabilitációs ellátás). Ez akkor fontos, ha kiesik az iskolából. Kisegítő szabály a MMK ellátásra jogosult, aki tanulmányai alatt vagy azt követő 180 napon belül szolgálati időt (akár 1 nap) szerez.)

Kit és hol értesíthetek, hogy ha bántalmazás áldozata lett a gyerekem?

Jogi válasz: az abúzus, illetve bűncselekmény gyanúja esetén nyitva álló jogorvoslati, áldozatsegítést biztosító lehetőségek, panasztételi fórumok¹⁶:

- Büntetőeljárás kezdeményezése - feljelentés
A büntetendő cselekmény gyanúja esetén a büntetőeljárás megindítását eredményező okok közül a leggyakoribb a feljelentés, amely az azt előterjesztő részéről nem más, mint a büntetőjogi igény tárgyában szerzett ismereteinek a hatósággal (pl. rendőrséggel) történő közlése.
- Alapvető Jogok Biztosának eljárásának kezdeményezése (hátrányos megkülönböztetés, zaklatás, megtorlás esetén)¹⁷
- Alapvető Jogok Biztosa eljárásának kezdeményezése (amennyiben a jogszabályban meghatározott szerv cselekménye az alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva)
- Áldozatvédelmi, áldozatsegítő szolgáltatások kezdeményezése
- Segítség kérése áldozatsegítő, fogyatékos emberek jogvédelmével foglalkozó civil szervezetektől

A fentiekén túl, amennyiben az áldozat személyes gondoskodást nyújtó szociális alap- és szakosított ellátást biztosító intézményi elhelyezést vesz igénybe, illetve a szolgáltatásban részesül további panasztételi jogorvoslati lehetőségek állnak rendelkezésre (azaz a fenti jogorvoslati panasztételi, áldozatvédelmi fórumokon túl, még az alábbiakkal is élhetnek):

- Panasz az intézményvezető felé, illetve a szociális intézmény fenntartója felé
- Közigazgatási út – jelzés a működést engedélyező, illetve ellenőrzésre jogosult szervek felé

¹⁶ Forrás: „A fogyatékos emberek sérelmére elkövetett fizikai és egyéb módon okozott sérelmek esetén, továbbá abúzus, vagy mulasztással megvalósuló sérelem-okozás esetén nyitva álló jogorvoslati fórumok elemző bemutatása” c. szakmai anyag. Szerző: Dr. Gazsi Adrienn (2015) <https://fszk.hu/wp-content/uploads/2015/06/Seg%a9danyag-a-Fogyat%a9koss%a9g-%a9s-ab%a9s-bazus-c.-%a9s-batmutat%b3hoz.pdf> (Utolsó letöltés: 2020.05.26)

¹⁷ Az Országgyűlés által elfogadott 2020. évi CXXVII. törvény rendelkezései értelmében 2021. január 1-jétől az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH) feladatait az alapvető jogok biztosa veszi át. Az ombudsman közigazgatási hatósági eljárás keretében jár el az egyenlő bánásmódot és az esélyegyenlőség előmozdítását érintő ügyekben, a vonatkozó eljárási szabályoknak megfelelően. Az ügyfelek ezen ügyekben is a korábban megszokott módokon fordulhatnak az alapvető jogok biztosához. (<https://www.ajbh.hu/-/az-alapveto-jogok-biztosa-veszi-at-az-egyenlo-banasmod-hatosag-feladatait>) (Utolsó letöltés: 2021. 03. 23.)

- Amennyiben az érintett cselekvőképességet érintő gondnokság alatt áll a gondnok értesítése, bevonása, szükség esetén jelzés a gyámhatóság felé
- Ellátottjogi képviselő megkeresése
- Az Alapvető Jogok Biztosa eljárásának kezdeményezése (például a szociális intézményben megvalósuló méltánytalan személyes bánásmód, intézkedési kötelezettség körében megvalósuló mulasztás etc.)
- Egyéb: közérdekű bejelentés (A közérdekű bejelentés olyan körülményre hívja fel a figyelmet, amelynek orvoslása vagy megszüntetése a közösség vagy az egész társadalom érdekét szolgálja).

Áldozatvédelmi, áldozatsegítő szolgáltatások

Áldozatsegítés hivatalos formái

- az áldozatsegítő szolgáltatás (az érdekérvényesítésben való segítségnyújtás, jogi segítségnyújtás, azonnali pénzügyi segély), melynek legfontosabb hatáskörei:
- tájékoztatás, tanácsadás
- érdekérvényesítés elősegítése
- azonnali pénzügyi segély engedélyezése
- állami kárenyhítés engedélyezése
- az állami kárenyhítés
- áldozatvédelmi hálózat, áldozatvédelmi referens
- a rendőrség speciális áldozatsegítő feladatait az áldozatvédelmi referensekből álló áldozatvédelmi hálózat látja el
- jogszabály értelmében az áldozatvédelmi referens kiemelt figyelmet fordít a fogyatékkal élő áldozatokra
- az áldozatvédelmi referens feladatai (példák): figyelemmel kíséri a sértetti jogok érvényesülését a büntetőeljárás rendőri szakaszában, kapcsolatot tart a rendőri szerv illetékességi területén az áldozatsegítésben közreműködő állami, önkormányzati, egyházi, valamint civil szervezetekkel, a megyei kormányhivatalok igazságügyi szolgálataival, a civil áldozatvédelmi irodákkal.

Szakmai válasz: a jogi válasz összefoglalja a jogorvoslati lehetőségeket, de emellett nagyon fontos, hogy a szülők fokozatosan megismertessék a gyerekeket jogaikkal, mert sok esetben egy fogyatékos gyermek nem is tudja, hogy abúzus áldozata.

Kiemelten fontos, hogy a szülők is ismerjék az abúzus fajtáit és jeleit, hogy ha fennállnak, felismerjék azokat mielőbb.

A pszichés támogatás is nagyon fontos ebben a helyzetben, ezért fontos, hogy szakembert is felkeressenek abúzus esetén.

Bővebb tájékoztatáshoz a Nemzeti Fogytékosságügyi - és Szociálpolitikai Központ (NFSZK) honlapján elérhető kiadványait ajánljuk, mely információs anyag a bántalmazás témakörében és szervezetek nevét és elérhetőségét is tartalmazza, ahová fordulhatnak bizalommal:

- Abúzus-prevenációs érzékenyítő program segítő kiadvány, Szerkesztette: Horváth Zsófia Kiadja: Fogytékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft 2017 (NFSZK).
- Fogytékosság és bántalmazás könnyen érthető kommunikációval készült kiadvány (NFSZK)
- Fogytékosság és abúzus - Útmutató szolgáltatók számára (NFSZK).

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 2019-ben módosult és a 61.§ (2) bekezdés szerint, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok – az irányadó izlandi modell mintájára működő – ún. Barnahus (jelentése: gyermekház) szolgáltatást nyújthatnak.

A szolgáltatás célja a szexuális abúzust elszenvedett gyerekáldozatok megóvása védelme a bizonyítási és a büntetőeljárás során bekövetkező többszöri kihallgatás retraumatizáló hatásától, valamint a gyerek megóvása az eljárás során jelentkező egyéb, súlyosan traumatizáló tényezőktől, amennyiben fogytékos személy az abúzus áldozata javasolt élni e lehetőséggel.

Hol tudok segítséget kérni, ha azt gyanítom, hogy drog vagy alkohol problémái vannak a gyerekemnek?

Elsősorban, ha egy fogytékos gyereknek drog vagy alkohol problémái vannak, a drog és az alkohol, a szenvedélybetegség kezelése legyen a prioritás, másodlagos ez esetben a fogytékosság kérdése.

Javasolt kisebb és/vagy alapítványi helyeket felkeresni első körben, ahol nem csak a drog vagy alkohol problémával érkező szenvedélybeteg gyereknek/ fiatal felnőttnek tudnak segíteni, hanem az egész család kap támogatást.

A családok számára pár helyszínt javaslunk, amelyet igénybe tudnak venni, amennyiben szenvedélybeteg a gyermekük.

Az egyik a Sziget Droginformációs Alapítvány (<http://www.droginformacio.hu/>), a másik pedig a Félút Centrum (<http://felut.hu/felut-centrum/>).

Kórházi elhelyezés esetén pedig ajánljuk a Nyíró Gyula Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézetet (<http://nygy-opai.hu/>).

Milyen lakhatási lehetőségek vannak a felnőtt korú fogyatékos fiatal számára?

Jogi válasz:

Az, hogy a felnőtt korú fogyatékos fiatal hol fog élni, nagyban függ attól, hogy milyen az önállósága, mennyiben van szüksége személyes támogatásra, gondoskodásra, illetve nyilván az anyagi helyzettől is függ.

A nagykorúvá válást követően a fogyatékos fiatal előtt a lakhatás megoldása terén az alábbi utak lehetségesek általánosságban:

- Továbbra is szüleivel él (nem önállóan)
- Elköltözik (önálló háztartásban él, egyedül, vagy párjával, gyermekeivel, barátaival)
 - saját tulajdonú lakásba
 - egyéb jogcímen használt lakásba (szívességi használat, bérlemény)
- Szociális intézményi ellátást vesz igénybe

Amennyiben az érintett önálló életvitelében olyan támogatásra szorul, amely önálló (vagy csalástagjaival) lakhatása keretében nem megvalósítható, és szüksége lehet szociális ellátásra abban az esetben fontos, hogy ismerje a szociális intézményi ellátások (szakosított ellátások) formáit, tartalmát:

Szociális szakosított (bentlakást nyújtó) ellátások:

- támogatott lakhatás
- ápolást, gondozást nyújtó intézmények
- átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények
- lakóotthonok
- rehabilitációs intézmények

Az egyes szakosított (bentlakást nyújtó) ellátások igénybevétele önkéntes (az ellátást igénylő, illetve törvényes képviselője kérelmére történik), belépéskor a jogosultsági feltételeknek meg kell felelni (az igénybevétel feltételeit jogszabály határozza meg):

- a fogyatékoság igazolására (szakorvos, kezelőorvos szakvéleménye)
- orvosi dokumentáció felhasználásával lefolytatott alapvizsgálat
- komplex szükségletfelmérés (támogatott lakhatás esetén, illetve bizonyos bentlakásos ellátásokban)
- ellátási típusonként egyéb jogosultságot igazoló dokumentumok, a térítési díj megállapításához szükséges dokumentumok

Az intézményi jogviszony megállapodással jön létre az érintettel (amennyiben gondnokság alatt áll, szükséges a gondnok közreműködése). Az ellátotti jogviszony megszüntethető közös megegyezéssel, és a felek felmondásával. A megállapodás kötelező tartalmi elemeit és a felmondás szabályait a Szociális Törvény tartalmazza.

Szociális válasz: a családok életében ez kardinális kérdés, hogy milyen lakhatási lehetőségek vannak a felnőtt korú fogyatékos személy számára. E kérdésben érdemes

már a gyermek általános iskolai évei alatt gondolkodni és tájékozódni, a témához kapcsolódó műhelyeken részt venni.

A KézenFogva Alapítvány évente tart támogatott lakhatás workshopot, amely szülők, hozzátartozók, támogatók és fogyatékos emberek számára nyújt tájékozódási, tervezési segítséget abban, hogy rövid vagy hosszú távon fogyatékos személyek számára milyen lakhatási megoldások léteznek. A támogatott lakhatás workshop gyakorlatorientált, praktikus és jól használható információkat biztosít a szociális bentlakásos rendszerben elérhető szolgáltatásokról, kiemelt hangsúlyt helyezve a támogatott lakhatás bemutatására. A résztvevők megismerhetik a jelenlegi szabályozási rendszer szerint elérhető lehetőségeket, illetve a támogatott lakhatás szolgáltatás indításának és működtetésének feltételeit.

Bővebb tájékoztatás a KézenFogva Alapítvány honlapján és közösségi oldalán elérhető.

Mit jelent a gondnokság és a támogatott döntéshozatal? Milyen szempont alapján döntsünk?

Jogi válasz:

Alapvetés, hogy önmagában a fogyatékoság nem lehet oka a gondnokság alá helyezésnek, a gondnokság alá helyezés, a cselekvőképesség mérlegelésének kérdésében annak van jelentősége, hogy az érintettnek megvan-e az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége, azaz önállóan, vagy támogatással meg tudja e hozni a mindennapi életben a döntéseit, vagy sem. (A cselekvőképesség röviden úgy határozható meg, mint a választási lehetőségek mérlegelésének, a következmények felmérésének, felelős magatartás tanúsításának képessége.)

Az ebben való döntés nagyon összetett, sok szempontot kell mérlegelnie a szülőnek, tekintettel arra, hogy a gondnokság alá helyezést követően az érintett nem járhat el önállóan azokban az ügyekben, amelyekben a bíróság korlátozta (polgári peres eljárás során), hanem csak gondnoka közreműködésével. A gondnok lesz az érintett törvényes képviselője, és vagyonkezelője.

A cselekvőképességet érintő gondnokság mindenképpen korlátozás, így azt kell mérlegelni, hogy az érintett érdekeinek védelme csak ebben a formában biztosítható-e, azaz a korlátozás szükséges és arányos eszköze-e az érdekvédelemnek. Talán ebben érdemes szakemberrel (gyógypedagógus, pszichológus, pszichiáter) előzetesen konzultálni, hogy hogyan látják az érintett döntéshozatali képességét, a mindennapi ügyekben, milyen akadályokat látnak, látják e szükségét az érdekvédelemnek a cselekvőképesség korlátozása révén. Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy a gondnokság alá helyezés egy bírósági per során dől el. A jogi vonatkozások ismertetésén túl, fontos hangsúlyozni, hogy a per lelkiileg és érzelmileg megpróbáltatást jelenthet a családok számára. Így mindenképpen fontos, hogy mind az érintett mind a családtagok legyenek

tisztában azzal, hogy egy ilyen perben „alperesi”, „felperesi” pozícióba kerülhetnek egymással szemben (ha nem a gyámhivatal kezdeményezi a gondnokság alá helyezést), és azzal, hogy mivel jár az eljárás, és az mit jelent a jövőben számukra.

A cselekvőképesség a magyar jogrendben két okból: az életkor miatt és a gondnokság alá helyezés okán – lehet korlátozott:

- A kiskorú személy (18 éves korig), szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll, mert kiskorú (gyerek). A törvényes képviselőt, a vagyonkezelés és a nevelés jogát a szülő/gyám gyakorolja.
- A nagykorú személy (betöltötte a 18. életévét) cselekvőképes, kivéve, ha a bíróság a cselekvőképességét korlátozza. A korlátozás alapja „mentális zavarból” (például az értelmi fogyatékos, autizmus, pszichoszociális fogyatékos stb.) eredő belátási képesség jelentős korlátozottsága vagy hiánya lehet.

A cselekvőképesség korlátozása kétféle lehet:

- teljes korlátozás - ezzel a cselekvőképességet kizáró gondnokság, mint elnevezés megszűnik
- és részleges korlátozás (ami mindig ügycsoportos korlátozást jelent).

A cselekvőképesség teljes korlátozására csak akkor kerülhet sor, ha az érintett személy jogainak védelmére a cselekvőképesség részleges korlátozása nem elégséges, vagyis az élet valamennyi területén igazolhatóan szüksége van arra, hogy helyette eljárjanak.

Fontos alapelvek:

- Önmagában a fogyatékos a cselekvőképesség korlátozására és az ezzel együtt járó gondnokság alá helyezésre még nem adhat alapot.
- A cselekvőképesség részlegesen sem korlátozható, ha az érintett személy jogainak védelme a cselekvőképességet nem érintő más módon biztosítható.
- A döntéshozatali képesség korlátozottságát elsősorban a támogatott döntéshozatal alkalmazásával kell kiküszöbölni.
- Elv, hogy az érintettek cselekvőképessége csak annyiban és annyi időre korlátozható, ameddig az feltétlenül szükséges.
- Az orvosi szakértő véleménye mellett meghatározó jelentősége van annak is, hogy az érintett családi, társadalmi kapcsolatai hogyan támogatják a döntéshozatalát, hogyan kompenzálhatják a döntéshozatal korlátozottságából eredő hátrányokat.

Támogatott döntéshozatal:

Támogatott döntéshozatal: az érintett személy önrendelkezését és jogainak védelmét szolgáló, a cselekvőképességet nem érintő jogintézmény, amely alapján a támogató

egyenre szabott segítséget nyújt a támogatott személy cselekvőképességének gyakorlásához;

Támogatott személy: az egyes ügyei intézésében, döntései meghozatalában belátási képességének kisebb mértékű csökkenése miatt segítségre szoruló nagykorú személy, akinek a gyámhatóság támogatót rendel;

Támogató: a támogatott személy kérelmére vagy a bíróság megkeresése alapján a gyámhatóság által a támogatott személlyel egyetértésben, a támogatott személy segítésére kirendelt személy.

A támogató tevékenysége és felelőssége:

- közigazgatási, polgári és büntető eljárási cselekményeknél is jelen lehet, amelyekben a támogatott személy érintett,
- támogatottjával az eljárási cselekmény rendjét meg nem zavaró módon egyeztethet,
- jelen lehet a támogatott személy jognyilatkozatának megtételekor, és tanácsaival, tájékoztatásával a támogatott személy jognyilatkozatának megtételét elősegítheti, de nem veheti át a döntést támogatottjától,
- segít megfogalmazni a támogatott személy akaratát,
- segít abban, hogy a támogatott személy a döntésének megfelelően cselekedni tudjon,
- segíti a kommunikációt a szereplők között,
- segít a döntéshez szükséges információk megszerzésében,
- tájékoztat azokról a körülményekről, amelyek fontosak a megalapozott döntéshez,
- ismerteti a választási lehetőségeket, segít megérteni az egyes döntések következményeit,
- elmagyarázza azokat a tartalmakat, amelyek nem érthetőek a személy számára.

A végső döntést minden esetben a támogatott személy hozza meg. A támogatott döntéshozatal igénybevételével összefüggésben ajánljuk az alábbi szakmai, tájékoztató anyagokat:

- Támogatott döntéshozatal Ismertető – a protokoll alapján – a támogatóként kirendelt személyek számára¹⁸
- Könnyen érthető általános tájékoztató a támogatott döntéshozatalról¹⁹

¹⁸Támogatott döntéshozatal Ismertető – a protokoll alapján – a támogatóként kirendelt személyek számára
http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/tdismerteto.pdf (utolsó letöltés: 2021. 03. 24.)

- Útmutató a támogatott döntéshozatal gyámhivatali eljárásrendjéhez²⁰

Hogyan támogassam a fogyatékos gyermek szexuális nevelését szülőként?

Szociális válasz: a szexuális nevelés alapvetően legtöbb helyen még tabu vagy nem ad elég információt a gyerekeknek a nevelési és oktatási intézményekben, ezért fontos átgondolni és felkészülni szülőként erre a témakörre is.

A szexuális nevelés nem életkorhoz kötött, hanem folyamatos kis gyermekkortól. Javasolt, hogy természetes módon épüljön be a beszélgetésekbe, vagyis akárhányszor érdeklődik a gyermek egyszerűen (ne bonyolítsuk túl) válaszoljunk a kérdéseire. Természetesen érdemes figyelni, hogy mennyire befogadó a téma kapcsán, ha soknak éli meg, érdemes máskor visszatérni rá. Nagyon fontos szempont a helyes testkép kialakítása és a testével kapcsolatos változások megértése, amelyhez az érzelmi háttér megértése is.

A beszélgetésekhez támogatásképp segíthet az elektronikusan elérhető Yelon (You Are Not Alone) <https://yelon.hu/> oldal, amely a test, lélek, szerelem, egészség, szexualitás, dolgaiban tartalmaz cikkeket, és biztosít válaszadást.

További specifikus kérdés esetén keresse a KézenFogva Alapítványt vagy konzultáljon gyógypedagógussal.

Kamaszkor témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:

- 2007. évi XCII. Törvény a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről 24. Cikk 5. pont (ENSZ Konvenció)

Felnőtt- és szakképzés

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. Törvény (Köznevelési Törvény vagy Nkt.)
- A felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény (Felnőttképzési Törvény vagy Nftv.)
- A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény
- Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet

¹⁹ Könnyen érthető általános tájékoztató a támogatott döntéshozatalról
http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/tdtaj.pdf (utolsó letöltés: 2021. 03. 24.)

²⁰ Útmutató a támogatott döntéshozatal gyámhivatali eljárásrendjéhez
http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/tdejaraarend.pdf (utolsó letöltés: 2021. 03. 24.)

- Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet
- A felsőoktatási felvételi eljárásról szóló 423/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet

Kerettantervek és Irányelvek:

Kerettantervek:

- Közismereti kerettantervek a szakiskolák számára:
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola kötelező 9/E előkészítő évfolyamának kerettanterve
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók két évfolyamos szakiskolai szakmai oktatásához, képzéséhez alkalmazandó 9–10. évfolyamos közismereti kerettanterv
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók négy évfolyamos szakiskolai szakmai oktatásához, képzéséhez alkalmazandó 9–12. évfolyamos közismereti kerettanterve
- Két évfolyamos szakiskolai oktatás, képzés szakmai kerettantervei
- Négy évfolyamos szakiskolai oktatás, képzés szakmai kerettantervei
- Kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára (képzési szerkezet)
- Közismereti kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára:
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamos közismereti kerettanterve
- A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Készségfejlesztő (gyakorlati) kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára
- A kerettantervek elérhetők az Oktatási Hivatal honlapján: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok

Irányelvek:

- Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához
- Szakmai ajánlás a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók neveléséhez-oktatásához

- Az irányelvek elérhetők az Oktatási Hivatal honlapján: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alap_programok

-

Felsőoktatás

- A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. Törvény
- A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet
- A felsőoktatási felvételi eljárásról szóló 423/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet
- A felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet
- A hallgatói hitelrendszerről szóló 1/2012. (I. 20.) Korm. Rendelet

Gondnokság, támogatott döntéshozatal:

- Magyarország Alaptörvénye
- 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről
- A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény
- A költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- A támogatott döntéshozatalról 2013. évi CLV. törvény
- A gondnokoltak és az előzetes jognyilatkozatok nyilvántartásáról szóló 2013. évi CLXXV. törvény
- A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény
- A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és a gyámügyi eljárásról szóló 149/1997 (IX. 10.) Korm. rendelet

Kamaszkor témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során hivatkozott szakmai anyagok:

- Az Oktatási Hivatal tájékoztatója a Tájékoztató az érettségi vizsgatárgyak estében alkalmazható „mentesítések” szabályairól (2021)

https://www.oktatas.hu/koznevelas/erettsegi/altalanos_tajekoztatasi/vizsgamentess

- Eurydice Network, Magyarország: Támogató intézkedések a felsőoktatásban
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/support-measures-learners-higher-education-29_hu
- A fogyatékos emberek sérelmére elkövetett fizikai és egyéb módon okozott sérelmek esetén, továbbá abúzus, vagy mulasztással megvalósuló sérelem-
okozás esetén nyitva álló jogorvoslati fórumok elemző bemutatása” Szerző:
Dr. Gazsi Adrienn (2015) <https://fszk.hu/wp-content/uploads/2015/06/Seg%c3%a9danyag-a-Fogyat%c3%a9koss%c3%a1g-%c3%a9s-ab%c3%ba-c-%c3%ba-batmutat%c3%ba-b3hoz.pdf>

6. FELNŐTTKOR/MUNKAVÁLLALÁS

Ki a megváltozott munkaképességű személy?

Több jogszabály többféleképpen határozza meg a megváltozott munkaképességű személyek körét (támogatási területenként eltérő lehet a fogalom), ugyanakkor az egyértelmű, hogy a megváltozott munkaképességet minden esetben megalapozza, ha a rehabilitációs hatóság komplex minősítése szerint egészségi állapota legfeljebb 60 százalékos mértékű. Hangsúlyozzuk, hogy a megváltozott munkaképességet nem csak az igazolhatja hogy az érintett **egészségi állapota 60 százalékos vagy kisebb mértékű** a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján, hanem bizonyos jogosultságok esetében igazolhatja például az, hogy az érintett **egészségkárosodása 40 százalékos** vagy nagyobb mértékű (az erről szóló szakvélemény, szakhatósági állásfoglalás, hatósági bizonyítvány, minősítés időbeli hatálya alatt), illetve **munkaképesség csökkenése 50-100 százalékos** mértékű (erről szóló szakvélemény időbeli hatálya alatt) vagy **Fogyatékosági támogatásban, vakok személyi járadékában** részesül, de jelen útmutatóban mélyrehatóan a megváltozott munkaképesség komplex minősítés szerinti igazolásával foglalkozunk.

Amennyiben a komplex minősítés során megállapításra kerül, hogy a kérelmező egészségi állapotának mértéke 60 százalékos vagy kisebb mértékű, megváltozott munkaképességű személynek minősül. A megváltozott munkaképességű személy az egészségi állapota alapján a 2011. évi CXCI. törvény 3. § (2) bekezdése és a komplex minősítésre vonatkozó részletes szabályokról szóló 7/2012. (II. 14.) NEFMI rendelet (a továbbiakban: NEFMI rendelet) szerint minősítési kategóriákba sorolható.

Az alábbi minősítési kategóriák lehetségesek:

- B1 - foglalkoztathatósága rehabilitációval helyreállítható (51-60% közötti egészségi állapot).

- B2 - egészségi állapota alapján rehabilitálható, azonban a külön jogszabályban meghatározott egyéb körülményei miatt nem foglalkoztatható, foglalkozási rehabilitációja nem javasolt (51-60% közötti egészségi állapot).
- C1 - tartós foglalkozási rehabilitációt igénylő személy (31-50% közötti egészségi állapot).
- C2 - egészségi állapota alapján tartós rehabilitációt igényel, azonban a külön jogszabályban meghatározott egyéb körülményei miatt nem foglalkoztatható, foglalkozási rehabilitációja nem javasolt (31-50% közötti egészségi állapot).
- D - csak folyamatos támogatással foglalkoztatható megváltozott munkaképességű munkavállaló (1-30% közötti egészségi állapot).
- E - egészségkárosodása jelentős, önellátásra részben, vagy egyáltalán nem képes

A minősítési kategóriák függvényében azok a személyek, akik a megállapításhoz szükséges egyéb jogosultsági feltételeket is tudják igazolni, rokkantsági vagy rehabilitációs ellátásra válhatnak jogosulttá. Az ellátás típusát az egészségi állapot mellett az érintett személy rehabilitálhatósága is befolyásolja.

Milyen eljárás után kaphatja meg a megváltozott munkaképességű minősítést valaki?

A megváltozott munkaképességű emberek ellátását igénylő személyek egészségi állapotának, önellátási képességének, valamint rehabilitálhatóságának orvosi, foglalkozási és szociális szempontú vizsgálatát komplex szakértői bizottság végzi. A szakértői bizottság minimum 4 tagból áll: orvosszakértő elnök, a vizsgálatot végző orvosszakértő, valamint foglalkozási rehabilitációs szakértő és szociális szakértő. A komplex minősítés célja a kérelmező egészségi állapotának, a rehabilitálhatóságnak, a rehabilitáció lehetséges irányának, a rehabilitációs szükségleteknek, továbbá a rehabilitációhoz szükséges időtartamnak a megállapítása. A szakértői vizsgálat történhet a szakértői bizottság kijelölt vizsgálati helyszínén, az igénylő lakóhelyén, tartózkodási helyén, valamint iratok alapján.

A foglalkozási szakértői vélemény 15 értékelési szempont mentén készül el:

1. Foglalkoztatási előzmények értékelése
2. Képzettség, tanulmányi előzmények értékelése
3. Személyes érdeklődésének összhangja a foglalkoztatási lehetőségekkel
4. Életpálya karaktere, munkára szocializáltsága, életútjának értékelése
5. Életkora
6. Mobilitási képessége, lehetősége, lakóhely-munkahely
7. Speciális foglalkoztatási feltételek szükségessége
8. Munkahelyi terhelhetőség
9. Egyéb hátrányos helyzetű csoporthoz tartozás
10. Életmód

11. Egyéb akadályozó tényezők
12. Meglévő, felajánlható foglalkozás munkaerő-piaci pozíciója
13. Foglalkoztatási lehetőségek, munkáltatók
14. Térség foglalkoztatási helyzete, perspektívák
15. Foglalkoztatás esetén igénybe vehető kedvezmények, támogatások

A szociális szakértő a komplex minősítés során elvégzi a rehabilitálhatóság szociális szempontú vizsgálatát. Az interjú alkalmával felméri az ellátást igénylő személy szociális szükségleteit, feltárja azokat a problémákat, amelyek a foglalkozási rehabilitáció folyamatát befolyásolják. Rehabilitálhatóság fennállásakor javaslatot tesz a rehabilitációs szükségletekre és időtartamra.

A szociális szakértő az alábbi szempontok alapján értékeli az interjú során elhangzottakat:

1. Önellátás, önkiszolgálás
2. Napi feladatok ellátása
3. Kommunikáció
4. Motiváltság
5. Életvezetés, önálló életvitel
6. Probléma megoldási képesség,
7. Mobilitás
8. Érzelmi kapcsolatok
9. Családi, közösségi kapcsolatok
10. Családtagok ellátása

Miután minden szakértő elkészíti rész-szakvéleményét, a szakértők közötti szakmai konzultáció eredményeképpen születik meg a komplex bizottsági döntés.

A bizottsági döntésben foglaltakért a bizottsági elnök felelős. Amennyiben a bizottság orvosszakértői között az egészségi állapot mértékével, vagy az önellátási képességgel kapcsolatban merülne fel vita, illetve ha komplex minősítés során a szakértői bizottság tagjai között a rehabilitáció lehetséges iránya, a rehabilitációs szükségletek vagy rehabilitációhoz szükséges időtartam tekintetében nincs egyetértés, a bizottság elnöke dönt.

A szakértők a komplex minősítést minden esetben a jogszabályoknak illetve a szakmai sztenderdeknek megfelelően készítik el és indokolják (forrás és további információk a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság honlapján).²¹

A komplex minősítés milyen időtartamra szól és meddig érvényes?

A Komplex minősítés időbeli hatálya:

- A komplex minősítés időbeli hatálya azon közigazgatási hatósági eljárást lezáró érdemi döntést követő naptól kezdődik, amely során a komplex minősítést elvégezték *(az a nap, amikor a komplex minősítésről szóló hatósági bizonyítványról szóló határozat, vagy a rokkantsági illetve rehabilitációs ellátást hozó határozat kelt)*;
- A végleges egészségi állapotú, valamint a felülvizsgálat alól mentesülő személy esetén a megváltozott munkaképességű személy haláláig;
- Amennyiben a rehabilitációhoz szükséges időtartamot meg kellett határozni, a rehabilitációhoz szükséges időtartam végéig; vagy
- Amennyiben a rehabilitációhoz szükséges időtartamot nem kellett meghatározni, és az ügyfél részére
- rokkantsági ellátás került megállapításra, úgy a döntésben előírt felülvizsgálati eljárást lezáró érdemi döntés keltéig,
- rokkantsági ellátás nem került megállapításra, vagy ellátás került megállapításra, de az a felülvizsgálat döntésben meghatározott időpontját megelőzően megszüntetésre került, úgy az előírt felülvizsgálat hónapjának utolsó napjáig tart.
- Ha az érintett újabb komplex minősítésére a fenti időtartamokon belül kerül sor a komplex minősítés időbeli hatálya az ismételt komplex minősítés alapján hozott döntés keltéig tart (Jogi háttér: 2011. évi CXCI. törvény 5/A. §).

Mikor történik hivatalból a felülvizsgálat?

A Kormányhivatal felülvizsgálatot végez az alábbi esetekben:

- Az ellátást megállapító döntésben meghatározott időpontban
- Hivatalból csak akkor végez felülvizsgálatot, ha van pénzbeli ellátás (rokkantsági vagy rehabilitációs)

²¹ Forrás: <https://szgyf.gov.hu/megvaltozott-munkakepessegu-szemelyek/ugyfel-tajekoztatok/szakertoi-tajekoztatok/31-megvaltozott-munkakepessegu-szemelyek/2095-a-komplex-minosites-szemponthaj>
(Utolsó letöltés: 2020.05.26.)

- Kivétel: az öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséig hátralevő időtartam az 5 évet nem haladja meg a felülvizsgálat időpontjában
- A rehabilitációs ellátásban részesülő egészségi állapotában tartós rosszabbodás vagy legalább 60 napi keresőképtelen állapot esetén az érintett kérelmére
- Rendkívüli felülvizsgálat: olyan tényről történő tudomásszerzés esetén, amely valószínűsíti, hogy a korábbi komplex minősítés során megállapított körülmény nem áll fent.
- Célzott vizsgálatok elrendelése esetén.

A munkáltatónak milyen kötelezettségei vannak, ha megváltozott munkaképességű személyt alkalmaz?

A 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékosysággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről (A továbbiakban: ENSZ Egyezmény) elfogadásával Magyarország kötelezettséget vállalt az abban foglaltak teljesítésére. Az Egyezmény 27. cikke (Munkavállalás és foglalkoztatás) fekteti le azon követelményeket, amelyek teljesítését az egyezményben részes államok vállalják a fogyatékosysággal élő személyek munkavállaláshoz való jogának előmozdítása érdekében:

„A részes államok elismerik a fogyatékosysággal élő személyek munkavállaláshoz való jogát, másokkal azonos alapon; ez magában foglalja egy, a fogyatékosysággal élő személyek számára nyitott, befogadó és hozzáférhető munkaerő-piacon szabadon választott és elfogadott munka révén nyerhető megélhetés lehetőségének jogát. A részes államok védik és segítik a munkához való jog érvényesülését - ideértve azokat is, akik a munkavégzés ideje alatt váltak fogyatékosysá - , azáltal, hogy megteszik a szükséges lépéseket, akár törvényalkotás útján is (...).”

A munkáltatók alapvető kötelezettségei fogyatékos/megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatása esetén a 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről (a továbbiakban: Mt.) 51.§ alapján:

- A munkavállalót csak olyan munkára lehet alkalmazni, amely testi alkatára, fejlettségére, egészségi állapotára tekintettel rá hátrányos következményekkel nem jár.
- A munkáltató a munkavállaló egészségi állapotának változására tekintettel köteles a munkafeltételeket, a munkaidő-beosztást megfelelően módosítani.
- A munkáltató biztosítja az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeit. A munkába lépést megelőzően és a munkaviszony fennállása alatt rendszeres időközönként köteles ingyenesen biztosítani a munkavállaló munkaköri alkalmassági vizsgálatát.
- A fogyatékosysággal élő személy foglalkoztatása során gondoskodni kell az ésszerű alkalmazkodás feltételeinek biztosításáról.

-

Pótszabadság:

Általánosságban a munkavállalónak a 16 évesnél fiatalabb

a) 1 gyermeke után 2 munkanap,

b) 2 gyermeke után 4 munkanap,

c) 2-nél több gyermeke után összesen 7 munkanap pótszabadság jár.

Amennyiben a munkavállaló gyermeke fogyatékosnak minősül, a pótszabadság mértéke fogyatékos gyermekenként 2 munkanappal nő. (Mt. 118. §) A munkavállalónak évenként 5 munkanap pótszabadság jár, ha

- megváltozott munkaképességű,
- fogyatékosági támogatásra jogosult, vagy
- vakok személyi járadékára jogosult (Mt. 120. §)

-

Bizonyos foglalkoztatási formák esetén (védett-akkreditált foglalkoztatás, fejlesztő foglalkoztatás) a fogyatékos, megváltozott munkaképességű munkavállalót foglalkoztató munkáltatóknak a jogszabály által előírt többletfeltételeknek (személyi, tárgyi feltételek, szolgáltatások) is meg kell felelnie.

Milyen juttatásokra és szolgáltatásokra jogosult a megváltozott munkaképességű személy?

A minősítési kategóriák függvényében a megváltozott munkaképességű személyek, akik rendelkeznek a megállapításhoz szükséges jogosultsági feltételekkel, pénzbeli ellátásra válhatnak jogosulttá (rokkantsági illetve rehabilitációs ellátás, kivételes rokkantsági ellátás), mely ellátás típusát az egészségi állapot mellett az érintett személy rehabilitálhatósága is befolyásolja.

A megváltozott munkaképességű személyek pénzbeli ellátásai jogosultsági kritériumairól részletes tájékoztatás olvasható a Kézenfogva Alapítvány honlapján (<http://info.kezenfogva.hu/>).

A megváltozott munkaképességű személyeket foglalkoztató munkáltatók kedvezményeket érvényesíthetnek (a szociális hozzájárulási adó kedvezmény, rehabilitációs hozzájárulás fizetése alóli mentesülés stb.).

Mi a teendő, ha a felnőtt korú fogyatékos fiatal nem munkaképes és nem tud dolgozni?

Az, hogy valaki „nem munkaképes” általánosan nem mondható ki, legfeljebb egy adott munkakör, feladatkör vonatkozásában. Még az a személy is létesíthet munkaviszonyt – ha egy munkáltató egy adott munkakörre alkalmasnak találja - aki a rehabilitációs szakértői

szerv véleménye alapján „E” kategóriába tartozik, azaz „egészségkárosodása jelentős, önellátásra részben, vagy egyáltalán nem képes”.

A munkáltatók által hagyományosan kialakított munkakörök gyakran tartalmaznak olyan tevékenységeket, amelyeket fogyatékos, vagy egészségkárosodással rendelkező munkavállalók nem tudnak hatékonyan végezni. Ezért nagyon sokat segíthet az olyan a módszerek és eszközök alkalmazása, amelyek segítik a munkakörök és a munkakörülmények felmérését, illetve az adott személy adott munkakörre történő alkalmasságának felmérését, és ezt követően az adott munkakör illesztését a fogyatékos személy adottságaihoz. A munkakörök, munkaképesség felmérésére javasolt léteznek olyan eszközök, amelyek kifejezetten ezt a célt szolgálják (Pl.: Lantegi munkaképesség felmérő módszer).²².

Amennyiben a fogyatékos, megváltozott munkaképességű munkavállaló cselekvőképességet érintő gondnokság alatt áll, a jogszabály nem zárja ki azt, hogy munkaviszonyt létesítsen, ugyanakkor az alkalmazásakor az alábbi speciális szabályokat figyelembe kell venni:

- Ha a munkavállaló cselekvőképességében a munkaviszonnyal összefüggő ügycsoportban részlegesen korlátozott (azaz ebben az ügycsoportban) akkor a munkaszerződés megkötése, (módosítása, megszüntetése) illetve kötelezettség vállalás esetén a törvényes képviselő (gondnok) hozzájárulása szükséges.
- Ha a munkavállaló cselekvőképtelen, akkor helyette törvényes képviselője (gondnok) tesz jognyilatkozatot (ír alá).
- A cselekvőképtelen teljesen vagy részlegesen korlátozott munkavállaló csak olyan munkakörre létesíthet munkaviszonyt, amit egészségi állapotánál fogva tartósan és folyamatosan képes ellátni. A munkavállalóra vonatkozó egészségügyi alkalmassági vizsgálat kiterjed a részletes munkaköri feladatok ellátására.
- A munkavállaló munkavégzését folyamatosan és oly módon kell felügyelni, hogy az egészséges és biztonságos munkafeltételek megtartását biztosítsa. (Lásd: Mt. 212. §)

Természetesen a munkavégző képességet jelentős mértékben befolyásolhatja egy adott személy fogyatékoságának súlyossági foka, egészségkárosodásának mértéke. A munkavégzési képesség jelentős csökkenése esetében előfordulhat, hogy az érintett

²² Forrás: <http://www.dolgoz6ok.hu/tudastar/elemliras/lantegi-modszer-munkakepesseg-felmeres-es-munkakori-elemzes-es-illesztas>

személy csak védettebb körülmények között, vagy szociális ellátástó keretein belül (fejlesztő foglalkoztatás) tud dolgozni, vagy munka jellegű tevékenységet (terápiás foglalkoztatás) vállalni. Abban az esetben, ha egyetlen foglalkoztatási formában sem tud az érintett elhelyezkedni, munkát végezni, akkor fel kell térképezni, hogy vannak-e a munkavégző képességek területén fejleszthető területek.

Milyen esetben veszik el az ellátását, ha a fogyatékos személynek munkaviszonya van?

Az alábbiakban ismertetjük, hogy a keresőtevékenység folytatása hogyan befolyásolhatja egyes támogatások, ellátások igénybevételét:

- Ha az érintett **megemelt összegű családi pótlékban részesül** a rendszeres jövedelme három hónap átlagában nem haladhatja meg a minimálbér összegét. Rendszeres jövedelemnek az számít, ha az érintettnek a megemelt összegű családi pótlék folyósítása mellett 3 egymást követő hónapban keletkezett jövedelme meghaladja a minimálbér összegét. (A 3 hónap mindegyikében külön-külön kell fennállnia annak a feltételnek, hogy a jövedelme meghaladja a minimálbér összegét. Amennyiben igen, a negyedik hónaptól az emelt összegű családi pótlék folyósítását mindaddig szüneteltetni kell, amíg az érintett rendszeres jövedelemmel rendelkezik, azaz, ha a jövedelme meghaladja a minimálbér összegét).
- Ha az érintett **fogyatékosági támogatásban részesül**: a fogyatékosági támogatás mellett bármilyen formában végezhet keresőtevékenységet, és nincs kereseti korlátozás.
- Ha az érintett **rokkantsági járadékot** vesz igénybe: a rokkantsági járadék mellett bármilyen formában végezhet keresőtevékenységet, és nincs kereseti korlátozás.
- 2021 évtől a **rokkantsági és a rehabilitációs pénzbeli ellátás** mellett lehet keresőtevékenységet folytatni megszűnt ezen ellátások mellett a kereseti korlátozás. (A korábbi szabályozás szerint az érintetteknek értesíteni kellett a rehabilitációs hatóságot, ha keresetük meghaladta három egymást követő hónapban a minimálbér 150%-át.)
- Ugyanakkor az, ha az érintett **rokkantsági vagy rehabilitációs ellátásban részesül**, befolyásolhatja a munkaviszonyát:
- Amennyiben a munkavállaló **rehabilitációs ellátásban vagy rehabilitációs járadékban részesül**, a munkavállaló munkaviszonyát a munkáltató egészségi okkal összefüggő képességével indokolt felmondással munkaviszonyát akkor szüntetheti meg, ha a munkavállaló eredeti munkakörében nem foglalkoztatható tovább és a munkavállaló számára állapotának egészségi szempontból megfelelő munkakört nem tud felajánlani, vagy a munkavállaló a felajánlott munkakört alapos ok nélkül nem fogadja el (Mt. 66. § (7) bekezdés).

- A **rokkantsági ellátás** mellett munkát végző személy nyugdíjasnak minősül - Mt. 294. § (1) bekezdés g) pontja szerint -, annak ellenére, hogy a rokkantsági ellátás társadalombiztosítási szempontból nem minősül nyugdíjnak. Ez azt jelenti, hogy munkaviszonya munkáltató részéről történő felmondását nem kell indokolni, végkielégítés sem illeti meg a rokkantsági ellátásban részesülő személyt, ha a felmondás közlésének időpontjában nyugdíjasnak minősül (Mt. 66.§ (9) bekezdés, és 77. § (5) bekezdés a) pont).

Ki segít a munkakeresésben a fogyatékos személy számára? Milyen szervezetekhez tud fordulni?

A foglalkozási rehabilitációs szolgáltatók 2016-tól jogilag szabályozott formában biztosítanak támogatást a fogyatékos/megváltozott munkaképességű munkavállalók részére a munkakeresésben.

A foglalkozási rehabilitációs szolgáltatások formái:

- egyéni tanácsadás
- a foglalkozási rehabilitációs információ nyújtása
- a foglalkozási rehabilitációs tanácsadás
- foglalkozási rehabilitációs munkatanácsadás
- foglalkozási rehabilitációs álláskeresési tanácsadás
- foglalkozási rehabilitációs célú pályatanácsadás
- foglalkozási rehabilitációt elősegítő pszichológiai tanácsadás
- foglalkozási rehabilitációs mentori szolgáltatás
- csoportos tanácsadás, amelynek típusai:
 - a foglalkozási rehabilitációt elősegítő álláskeresési technikák tréning
 - a képzésre történő fejlesztő felkészítés
 - a foglalkozási rehabilitációt elősegítő újraorientáló foglalkozás
- munkaadók részére nyújtható szolgáltatás, ezen belül
- a rehabilitációs foglalkoztatási tanácsadás
- a foglalkozási rehabilitációs célú érzékenyítés,
- a foglalkozási rehabilitációs állásbörze
- a foglalkozási rehabilitációs célú munkaközvetítés

A foglalkozási rehabilitációs szolgáltatók mellett segítséget nyújthatnak az álláskeresésben a megváltozott munkaképességű emberek munkaerőpiaci integrációját segítő alternatív munkaerő-piaci szolgáltatások.

A KézenFogva Alapítvány Munkaerő-piaci szolgáltatásai is tájékoztatást tud adni fogyatékos, megváltozott munkaképességű munkavállalóknak. A KézenFogva Alapítvány szolgáltatása nagy hangsúlyt fektet a folyamat kísérésére, a kezdeti képességfelméréstől

a munkahelyi beilleszkedésig. Bővebb információért érdemes a KézenFogva Alapítvány honlapját felkeresni.

A foglalkoztatási rehabilitációs szolgáltatók a Budapest Főváros Kormányhivatala Rehabilitációs Főosztálya nyilvántartása alapján a következők:

Foglalkoztatási rehabilitációs szolgáltatók	Weblapjuk
HÍD Kultúrák, Korosztályok, Közösségek Között Egyesület	www.hid-miskolc.hu
Társadalmi Egyesülések Zala Megyei Szövetsége	
Munkaerőpiacon Maradás Egyesület	www.mpme.hu
Lépéselőny Közhasznú Egyesület	www.lepeselony.com
"Pro-Team" Rehabilitációs Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	www.prorehab.hu
Önálló Másság Életminőség Fejlesztő Alapítvány	www.omefa.hu
Gondoskodás Közhasznú Egyesület	www.gondoskodaske.hu
Napra Forgó Nonprofit Közhasznú Kft.	www.napra-forgo.hu
Kék Madár Alapítvány	www.kek-madar.hu
SZITI Kulturális és Mentálhigiénés Egyesület	www.szitiszeged.hu
KézenFogva Alapítvány	www.kezenfogva.hu
"Gondoskodás" Alapítvány	www.gondoskodas.eu
Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	www.maltai.hu
"MOTIVÁCIÓ" Alapítvány	www.motivacio.hu
FONAVITA Nonprofit Kft.	www.fonavita.hu
Civil Érték Egyesület	www.civilkozpont.hu
Kreatív Formák Alapítvány	www.kreativformak.hu
Szimbiózis a Harmonikus Együtt-létért Alapítvány	www.szimbiozis.net
Szt. Cirill és Method Alapítvány	www.cirillmethod.hu

Jász-Nagykun-Szolnok Megye Esély Szociális Közalapítványa	www.eselyfk.hu
Biztosabb Jövőért Kistérségi Közhasznú Egyesület	www.biztosabbjovoert.hu
Salva Vita Alapítvány	www.salvavita.hu
Fehér Bot Alapítvány	www.feherbot.hu
Relabor Foglalkozási Rehabilitációs Kft.	www.relabor.hu
Szövetség a Polgárokért Alapítvány Közhasznú Szervezet	www.szovetsegapolgarokert.hu
Karrier Szakmai Diáksegítő Egyesület	www.ujkarrier.hu
Béthel Alapítvány	www.bethel.hu
Quami Személyzeti Tanácsadó Kft.	www.quami.hu
Impulzus Egyesület	www.impulzus.eu
Nem Adom Fel Alapítvány	www.nemadomfel.hu
Kontakt Alapítvány	www.kontakthalapitvany.hu
Magyar Vöröskereszt Somogy Megyei Szervezete	www.mvksomogy.hu
Magyar Vöröskereszt Zala Megyei Szervezete	www.zalamegye.voroskereszt.hu
DINTER Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	www.dinternkft.hu
BRC Services Korlátolt Felelősségű Társaság	https://www.rehabjob.hu
NEAT Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	https://munkaproba.hu
Rehab Force Nonprofit Kft.	http://rehabforce.hu/

(Forrás: Foglalkoztatási rehabilitációs szolgáltatók nyilvántartása 2021)²³

Mit jelent a nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatás?

Az integrált vagy a nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatók közös jellemzője, hogy piaci körülmények között működnek, és a munkavállalóik döntőhányada nem hátrányos helyzetű (pl. fogyatékos, megváltozott munkaképességű) személy. A nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatóknak nem a fogyatékos, vagy megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatása az elsődleges célja, hanem a cél szerinti tevékenységük (termelő, szolgáltató stb.) folytatása.

Az integrált vagy a nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatók számára is nyitva állnak kedvezmények arra az esetre, ha megváltozott munkaképességű személyeket foglalkoztatnak (rehabilitációs hozzájárulás, megváltozott munkaképességű személyek után érvényesíthető adókedvezmény, költségvetési támogatás stb.).

Mit jelent a védett foglalkoztatás?

Akkreditált munkáltató a megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjának szabályairól szóló külön jogszabály szerint akkreditációs tanúsítvánnyal (azaz alap vagy rehabilitációs, illetve kiemelt vagy feltételes tanúsítvánnyal) rendelkező munkáltató. A munkáltató a munkavállaló foglalkoztatásához bértámogatást kap, és az elhelyezkedést segítő szolgáltatásokat biztosít. E körben védett munkahelynek minősülnek azok a szervezetek, amelyek 30%-ot meghaladó mértékben megváltozott munkaképességű vagy hátrányos helyzetű munkavállalókat foglalkoztatnak, a munkafeltételek megteremtéséhez és a foglalkoztatáshoz költségvetési támogatásban részesülnek. A védett foglalkoztatási formában a munkakörülmények, munkafeltételek a fogyatékos/megváltozott munkaképességű személyek munkavégző képességéhez, szükségleteihez igazítottak.

Mit jelent a fejlesztő foglalkoztatás?

A fejlesztő foglalkoztatás a szociális szolgáltatásokat (nappali ellátás, támogató szolgálat, támogatott lakhatás stb.) igénybevevők számára lehet foglalkoztatási lehetőség. A fejlesztő foglalkoztatás célja a gondozási, fejlesztési, illetve rehabilitációs tervben foglaltak szerint az egyén felkészítése az önálló munkavégzésre vagy a nyílt munkaerőpiacon történő elhelyezkedésre, az érintett egészségi állapotának, korának, fizikai és mentális állapotának megfelelő fejlesztési és foglalkoztatási szolgáltatás biztosítása útján. A fejlesztő foglalkoztatásban a munkavégzés történhet munkaviszonyban, vagy munkaviszonynak nem minősülő fejlesztési jogviszonyban.

²³ <https://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/hirek/rehabilitacios-szolgaltatast-vegzo-akkreditalt-szolgaltatok> (utolsó letöltés: 2021. 03. 22.)

A felnőttkor, munkavállalás témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során **felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről (ENSZ Egyezmény)
- 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről (Mt.)
- 1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról (Kjt.)
- 2011. évi CXCV. törvény a közszolgálati tisztviselőkről (Kttv.)
- 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról (Flt.)
- 2011. évi CXCI. törvény a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról (Mmtv.)
- 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (Szoctv.)
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról (Fot.)
- A Bizottság 651/2014/EU rendelete (2014. június 17.)
 - 2018. évi LII. törvény a szociális hozzájárulási adóról
 - A megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjáról, valamint a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásokról szóló 327/2012. (XI.16.) Korm. rendelet
 - A megváltozott munkaképességű személyek ellátásaival kapcsolatos eljárási szabályokról szóló 327/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet
 - 7/2012. (II. 14.) NEFMI rendelet a komplex minősítésre vonatkozó részletes szabályokról
 - 6/1996. (VII. 16.) MüM rendelet a foglalkoztatást elősegítő támogatásokról, valamint a Munkaerőpiaci Alapból foglalkoztatási válsághelyzetek kezelésére nyújtható támogatásról
 - A súlyos fogyatékoság minősítéséről és igazolásáról szóló 49/2009. (XII. 29.) EüM rendelet
 - 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet a súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól
 - 118/2001. (VI. 30.) Korm. rendelet a munkaerő-kölcsönzési és a magán-munkaközvetítői tevékenység nyilvántartásba vételéről és folytatásának feltételeiről

A felnőttkor, munkavállalás témakörhöz további információs források:

- Egységes Fogyatékosügyi Portál (efiportal.hu) (<https://www.efiportal.hu/munka-vilaga/>):

Hogyan tudom magam „leszázáskoltatni”, avagy mi a komplex minősítés?

Mit kell tudni a komplex minősítésről?

Milyen előnyöm származik abból, ha rendelkezem komplex minősítéssel?

Érhet-e hátrány a komplex minősítés miatt?

Hol dolgozhatok megváltozott munkaképességű személyként?

Hogyan találhatok munkát, ha megváltozott munkaképességű vagyok? Ki segíthet az álláskeresésben?

Hány órában dolgozhatok, ha megváltozott munkaképességű vagyok?

Hogyan készüljek fel egy állásinterjúra?

Mire figyeljek a munkaszerződés megkötésekor?

Hogyan kommunikáljak az egészségi állapotomról a munkahelyemen?

- Kormányhivatal, Megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatása információk:
<https://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/jarasok/megvaltozott-munkakepessegu-munkavallalok-foglakoztatasa>
- Foglalkoztatási rehabilitációs szolgáltatók nyilvántartása:
<http://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/hirek/rehabilitacios-szolgaltatast-vegzoakkreditalt-szolgaltatok->
- Útmutató – fejlesztő foglalkoztatást biztosító szolgáltatók részére (2019)
Összeállította: Az Emberi Erőforrások Minisztériuma, Támogatási és Foglalkozási Rehabilitációs Főosztálya a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Szakmatámogatási Főosztálya, Támogatáskezelő Főosztálya, valamint a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. közreműködésében.

7. PÉNZBELI JUTTATÁSOK

A következő témakörben csoportok szerint megtalálhatóak a pénzbeli juttatásokról szóló részletes tájékoztatás, melyeket a Kézen Fogva Alapítvány Információs Központ oldalán (<http://info.kezenfogva.hu/>) az ellátások menüpont alatt érhet el, illetve az alábbi anyag az adott ellátás leírásának elérhetőségét hivatkozva (az adott ellátásra kattintva olvasható).

Pénzbeli, családtámogatási ellátások

- [pénzbeli családtámogatási ellátások - anyasági támogatás](#)
- [pénzbeli családtámogatási ellátások - családi pótlék/iskoláztatási támogatás](#)
- [pénzbeli családtámogatási ellátások - családi pótlék/nevelési ellátás](#)
- [pénzbeli családtámogatási ellátások - gyermekgondozást segítő ellátás](#)
- [pénzbeli családtámogatási ellátások - gyermeknevelési támogatás \(gyet\)](#)

Pénzbeli szociális ellátások

- [pénzbeli szociális ellátások - ápolási díj, emelt összegű ápolási díj, kiemelt ápolási díj](#)
- [pénzbeli szociális ellátások - aktív korúak ellátása - foglalkoztatást helyettesítő támogatás](#)
- [pénzbeli szociális ellátások - gyermekek otthongondozási díja \(gyod\)](#)
- [pénzbeli szociális ellátások - időskorúak járadéka](#)
- [pénzbeli szociális ellátások - tartós ápolást végzők időskori támogatása](#)
- [pénzbeli szociális ellátások - települési támogatás](#)
- [pénzbeli szociális ellátások - aktív korúak ellátása - egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás](#)

Fogyatékosági támogatás:

- [súlyosan fogyatékos személyek pénzbeli ellátásai - fogyatékosági támogatás](#)

Akadálymentesítés:

- [súlyos mozgáskorlátozott személyek pénzbeli ellátásai - akadálymentesítési támogatás](#)

Parkolás

- [súlyos mozgáskorlátozott személyek természetbeni ellátásai - parkolási igazolvány](#)

Egészségügyi szolgáltatásra jogosultság, közgyógyellátás

- [természetbeni szociális ellátások - eü. Szolgáltatásra való jogosultság igazolása](#)
- [természetbeni szociális ellátások - közgyógyellátás - alanyi jogcím](#)
- [természetbeni szociális ellátások - közgyógyellátás - normatív jogcím](#)

A megváltozott munkaképességű személyek ellátásai:

- [a megváltozott munkaképességű személyek pénzbeli ellátásai - rehabilitációs ellátás](#)
- [a megváltozott munkaképességű személyek pénzbeli ellátásai - rokkantsági ellátás](#)
- [a megváltozott munkaképességű személyek pénzbeli ellátásai - rokkantsági járadék](#)

Kedvezmények

- [kedvezmények családok részére - összevont adóalapot csökkentő családi kedvezmény](#)
- [kedvezmények családok részére - összevont adóalapot csökkentő első házasság kedvezménye](#)
- [kedvezmények családok részére - rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény](#)
- [kedvezmények súlyos mozgáskorlátozott személyek részére - gépjárműadó kedvezmény](#)
- [kedvezmények súlyosan fogyatékos személyek részére - összevont adóalap adóját csökkentő személyi kedvezmény](#)
- [kedvezmény szociális rászorultság alapján - védendő fogyasztó - földgázellátás](#)

8. SZEMÉLYES GONDOSKODÁST NYÚJTÓ, SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOK

A támogatott lakhatás, mint új szolgáltatási forma 2013. január 1-jével került bevezetésre, mint új szociális ellátási forma. A támogatott lakhatás az ellátott életkorának, egészségi állapotának és önellátási képességnek megfelelően biztosít lakhatási, illetve egyéb szociális szolgáltatásokat az ellátott önálló döntése, szükséglete, képességei, készségei maximális figyelembevételével. A támogatott lakhatás célja a lehetőség szerinti önálló életvitel kialakítása és fenntartása – támogatói hálózat létrehozásával. Az új szolgáltatás legfontosabb újdonsága, hogy a lakhatás és a napközbeni tevékenységek (pl. oktatás, szabadidős tevékenységek, közszolgáltatások igénybevétele) szétválnak, biztosítva ezzel a személyre szabott és szükségletekre épülő ellátást.

A támogatott lakhatást igénybe veheti fogyatékos személy, pszichiátriai és szenvedélybeteg személy (demens személy nem veheti igénybe). Az igénybevevő lehet kiskorú, nagykorú személy. A támogatott lakhatás – az engedélyezett férőhelyszámon felül – biztosíthatja az ellátást igénybevevőről gondoskodó szülő, egyéb hozzátartozó, illetve az ellátást igénybevevő kiskorú gyermekének elhelyezését. Az elhelyezés alapfeladatot meghaladó szolgáltatásnak minősül.

A támogatott lakhatás a következő szolgáltatásokat biztosítja:

- Lakhatási szolgáltatás: maximum 6 fő illetve 12 fő elhelyezését biztosító ingatlanokban
- Esetvitel, társadalmi hozzáférés támogatása.
- Szolgáltatások - komplex szükségletfelmérés eredménye alapján, az igénybevevő szükségletei szerint: felügyelet, étkeztetés, gondozás, készségfejlesztés, tanácsadás, pedagógiai segítségnyújtás, gyógypedagógiai segítségnyújtás, szállítás és háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtás.

A támogatott lakhatás szolgáltatás igénybevételének feltétele a fogyatékos személy esetében a szakorvos, kezelőorvos szakvéleményének rendelkezésre állása (amely igazolja a fogyatékoság fennállását), az orvosi dokumentáció felhasználásával lefolytatott alapvizsgálat (külön szerv végzi, intézményvezető kezdeményezi), a komplex szükségletfelmérés lefolytatása (külön szakértő és intézményvezető végzi, intézményvezető kezdeményezi).

A támogatott lakhatás igénybevétele esetében a szolgáltató és az igénybevevő megállapodást köt. A szolgáltatás igénybevevője a megállapodás alapján fizeti meg a személyi térítési díjat. (Támogatott lakhatás esetében a személyi térítési díj nem haladhatja meg az ellátott havi jövedelmének 80%-át, ez a személyi térítési díj, kivéve, ha az igénybevevőnek jelentős vagyona van, vagy vállalja a magasabb összegű térítési díj megfizetését.) A személyi térítési díj a lakhatási szolgáltatás térítési díjából és az ellátott által az előző hónapban ténylegesen igénybe vett szolgáltatási elemek térítési díjából tevődik össze.

Milyen bentlakásos ellátások érthetőek el fogyatékos személy számára?

Fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye:

A fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye azon a fogyatékos, valamint mozgás-, illetőleg látássérült személyek elhelyezését szolgálja, akiknek oktatása, képzése, átképzése és rehabilitációs célú foglalkoztatása csak intézményi keretek között valósítható meg. Az intézmény előkészíti az ott élők családi és lakóhelyi környezetbe történő visszatérését, valamint megszervezi az intézményi ellátás megszűnését követő utógondozást.

Lakóotthoni ellátás:

A lakóotthon olyan nyolc-tizenkettő, illetve tizennégy pszichiátriai beteget vagy fogyatékos személyt - ideértve az autista személyeket is -, illetőleg szenvedély-beteget befogadó intézmény, amely az ellátást igénybevevő részére életkorának, egészségi állapotának és önellátása mértékének megfelelő ellátást biztosít.

A lakóotthon típusai:

- fogyatékos személyek lakóotthona
- pszichiátriai betegek lakóotthona
- szenvedélybetegek lakóotthona
-

A lakóotthoni ellátás formái fogyatékos személyek lakóotthona esetében:

- rehabilitációs célú lakóotthon
- ápoló-gondozó célú lakóotthon
-

Rehabilitációs célú lakóotthonban elhelyezhető:

- aki intézményi elhelyezés során felülvizsgálatban részt vett, és a felülvizsgálat eredménye, illetve a gondozási terv és egyéni fejlesztés alapján lakóotthoni elhelyezése az önálló életvitel megteremtése érdekében indokolt;
- aki családban él és képességei fejlesztése, valamint ellátása lakóotthoni keretek között biztosítható és rehabilitációja családjában nem oldható meg;
- önellátásra legalább részben képes;
- lakóotthonba kerülése időpontjában a tizenhatodik életévét már betöltötte, de a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt még nem.

Fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthonába elhelyezhető:

A fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthonába - intézményből történő elhelyezés esetén a felülvizsgálat és az egyéni fejlesztés eredményeire figyelemmel - a fogyatékoság jellegétől és súlyosságától függetlenül helyezhető el fogyatékos személy. A nagykorú fogyatékos személy fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthonában történő elhelyezésének feltétele a benyújtott orvosi dokumentáció felhasználásával lefolytatott alapvizsgálat elvégzése.

Átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények:

A fogyatékos személyek ellátása esetében a fogyatékos személyek gondozóháza biztosít átmeneti elhelyezési lehetőséget. Azon fogyatékos személyek számára biztosít ellátást, akiknek ellátása családjukban nem biztosított, vagy az átmeneti elhelyezést a család tehermentesítése teszi indokolttá.

Fontos azonban jelezni, hogy az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények kivezetésre kerülnek a szociális szolgáltató rendszerből – az éjjeli menedékhely és a hajléktalan személyek átmeneti szállása kivételével – 2022. december 31-ig működhetnek.²⁴ A jogalkotó indoklása szerint a profiltisztítás és a szolgáltatások igénybevételének rugalmasabbá tétele érdekében hosszabb távú célként fogalmazódott meg, hogy az átmeneti szolgáltatási formák, mint önálló szolgáltatási típusok kerüljenek kivezetésre a szociális ellátások rendszeréből.

Az átmeneti intézmények megszüntetését követően a továbbiakban az átmeneti ellátást igénylő ellátottak számára az egyéb bentlakásos elhelyezési formák keretein belül válik

²⁴ 2016. évi CLXVI. törvény egyes szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények módosításáról

lehetővé az átmeneti ellátás, határozott időre kötött megállapodással. 2023-ig kell tehát átalakulniuk az intézményeknek, melyre az alábbiak szerint van mód:

- fogyatékos személyek gondozóháza → fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye vagy támogatott lakhatás;
- pszichiátriai betegek átmeneti otthona → pszichiátriai betegek rehabilitációs intézménye vagy támogatott lakhatás;
- szenvedélybetegek átmeneti otthona → szenvedélybetegek rehabilitációs intézménye vagy támogatott lakhatás;
- időskorúak gondozóháza → idősek otthona.

Le kell mondanom a gyermekemről, amennyiben bentlakásos intézetbe költözik?

A 18 év alatti gyermek tekinthető kiskorúnak. A kiskorú személy vagy szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll. Amennyiben a szülői felügyeleti jogokat a szülők (vagy egyik szülő) gyakorolja, nem köteles arról „lemondani” illetve a gyermeket gyámság alá helyezni pusztán azért, mert a gyermeket bentlakásos intézménybe helyezik el.

Mennyi a belépési díj összege?

A támogatott lakhatásban a fenntartó jogosult belépési hozzájárulást kérni, úgy, hogy meghatározza azokat a férőhelyeket, amelyek betöltése esetén belépési hozzájárulást kell fizetni. Egyházi és nem állami fenntartó esetén ezek aránya az intézmény férőhely számának 50%-át nem haladhatja meg. A belépési hozzájárulás legmagasabb összege nyolcmillió forint lehet, melyet az igénylő vagy a belépési hozzájárulás megfizetését vállaló személy fizet meg, és a feltételeit a megállapodásban kell rögzíteni. A belépési hozzájárulást a fenntartó a szociális intézményei működtetésére, fejlesztésére fordíthatja. Amennyiben a szolgáltatás a beköltözést követő három éven belül megszűnik, a belépési hozzájárulás arányos részét vissza kell fizetni.

Milyen napközbeni ellátások érhetők el egy felnőtt fogyatékos személy számára?

A felnőtt fogyatékos személy számára a szociális alapszolgáltatások biztosíthatnak támogatást. Az alábbiakban bemutatjuk azokat a releváns alapszolgáltatásokat, amelyeket a fogyatékos személy a lakókörnyezetében igénybe vehet.

Nappali ellátás: a nappali ellátás hajléktalan személyek és elsősorban a saját otthonukban élő,

- tizennyolcadik életévüket betöltött, egészségi állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek,

- tizennyolcadik életévüket betöltött, fekvőbeteg-gyógyintézeti kezelést nem igénylő pszichiátriai betegek, illetve szenvedélybetegek,
- harmadik életévüket betöltött, önkiszolgálásra részben képes vagy önellátásra nem képes, de felügyeletre szoruló fogyatékos, illetve autista személyek

részére biztosít lehetőséget a napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére, továbbá igény szerint megszervezi az ellátottak napközbeni étkeztetését.

Étkeztetés: az étkeztetés keretében azoknak a szociálisan rászorultaknak a legalább napi egyszeri meleg étkezéséről kell gondoskodni, akik azt önmaguk, illetve eltartottaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani. A jogosultsági feltételek részletes szabályait a települési önkormányzat rendeletben határozza meg.

Házi segítségnyújtás: a házi segítségnyújtás keretében a szolgáltatást igénybe vevő személy saját lakókörnyezetében kell biztosítani az önálló életvitel fenntartása érdekében szükséges ellátást. A házi segítségnyújtás keretében szociális segítséget vagy személyi gondozást nyújtanak. A házi segítségnyújtás megállapítása iránti kérelem benyújtását követően vizsgálják az igénylő gondozási szükségletét. A gondozási szükséglet vizsgálata keretében állapítják meg, hogy az ellátást igénylő esetben szociális segítség vagy személyi gondozás indokolt, valamint a napi gondozási szükséglet mértékét. A megállapított gondozási szükségletet a működést engedélyező szerv felülvizsgálhatja és módosíthatja.

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás: a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás a saját otthonukban élő, egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt rászoruló, a segélyhívó készülék megfelelő használatára képes időskorú vagy fogyatékos személyek, illetve pszichiátriai betegek részére az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek elhárítása céljából nyújtott ellátás.

Támogató szolgáltatás: A támogató szolgáltatás célja a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, elsősorban a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésének segítése, valamint életvitelük önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása révén.

A támogató szolgáltatás feladata:

- az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása (speciális személyi szállítás, szállító szolgálat működtetése),
- az általános egészségi állapotnak és a fogyatékoság jellegének megfelelő egészségügyi-szociális ellátásokhoz, valamint a fejlesztő tevékenységhez való hozzájutás személyi és eszközfeltételeinek biztosítása,

- információnyújtás, ügyintézés, tanácsadás, a tanácsadást követően a társadalmi beilleszkedést segítő szolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása,
- a jelnyelvi tolmácsszolgálat elérhetőségének biztosítása,
- segítségnyújtás a fogyatékos személyek kapcsolatkésztségének javításához, családi kapcsolatainak erősítéséhez speciális, önsegítő csoportokban való részvételükhöz,
- egyes szociális alapszolgáltatási részfeladatok biztosítása a fogyatékos személyek speciális szükségleteihez igazodóan,
- segítségnyújtás a fogyatékos emberek társadalmi integrációjának megvalósulásához, valamint a családi, a közösségi, a kulturális, a szabadidős kapcsolatokban való egyenrangú részvételhez szükséges feltételek biztosítása,
- a fogyatékos személy munkavégzését, munkavállalását segítő szolgáltatások elérhetőségének, igénybevételének elősegítése.

Hogyan tudom támogatni a felnőtt korú fogyatékos fiatalot családtervezéskor és gyermekvállaláskor?

A fogyatékos emberek családtervezése, gyerekvállalása minden esetben egyedi, ezért nincs egységes válasz, mint ahogy a tipikusan fejlődő embereknél sincs.

Elsősorban érdemes beszélgetni arról, hogy mire vágyik pontosan, felnőtt-e a gyermekvállaláshoz, tud-e gondoskodni a gyermekről, ha problémája van, tudja-e kihez fordulhat.

Amennyiben az önálló életre készítjük fel a fogyatékos gyermekünket folyamatosan vannak az életre felkészítő lépcsők, amelyek során az öngondoskodást, majd egy másik személyről való gondoskodás fokozatát is megtanulja. Tudatosan készíthetjük fel a fogyatékos gyermekünket a családalapításra és a gyermekvállalásra a korai gyermekkortól.

Konkrét helyzetben (várandóság esetén) javasolt átgondolni mire van szükség és miben tudjuk támogatni a fogyatékos gyermekünket, amennyiben szükséges külső szakembert (gyógypedagógust, pszichológust, családterapeutát) is bevonhatunk.

A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során **felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szt.)
- A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről szóló 369/2013.(X.24.) Korm. rendelet (Sznyr.)

- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet (Szakmai rendelet)
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről szóló 9/1999. (XI. 24.) SzCsM rendelet (Ir.)
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások térítési díjáról szóló 29/1993. (II. 17.) Korm. rendelet (Tr.)
- A szociális, a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények ágazati azonosítójáról és országos nyilvántartásáról szóló 226/2006. (XI. 20.) Korm. rendelet
- A Munka Törvénykönyve 2012. évi I. tv. (Mt.)
- A személyes gondoskodást végző személyek adatainak működési nyilvántartásáról szóló 8/2000. (VIII. 4.) SZCSM rendelet,
- Magyarország központi költségvetéséről szóló törvény (mindenkori)
- Az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet

9. FOGYATÉKOS GYERMEKET NEVELŐ CSALÁDOK PSZICHÉS TÁMOGATÁSA

Milyen pszichés támogatást kaphat egy fogyatékos gyermeket nevelő család?

A fogyatékos gyermeket nevelő családok sokszorosan terheltek lehetnek anyagilag és pszichésen is. A pszichés jóllét fontossága is hangsúlyos, de sok családban ez háttérbe szorul idő, pénz, energia vagy mindhárom együttes hiánya miatt, és ezért nem kapnak megfelelő támogatást.

A pszichés támogatás segít az egyén belső és külső erőforrásainak feltérképezésében és megerősítésében, hogy a családi élet egyensúlya ne billenjen el teljesen egy egészségtelen irányba.

A fogyatékos gyermeket nevelő családok helyzete minden életciklusban sok kihívást hoz magával és ezek lelki/pszichésen is megterhelik a család egészét. Érdemes visszatérően ezzel foglalkozni egyén és család szintjén is és több módszert is kipróbálni. Mert a befektetett energiák többszörösen visszatérülnek az egyén és a család szempontjából is.

A pszichés támogatás lehet egyéni, páros vagy a család egészét érintő segítő beszélgetés, tanácsadás, konzultáció, terápia vagy csoport. Az állami és civil szervezetek egyre több lehetőséget kínálnak, így javasolt tájékozódni az aktuális lehetőségekről országos szinten.

Mit jelent a Pár-és Családterápiás, Konzultációs Szolgáltatás?

Elsősorban lelki, életvezetési problémák megoldására, rendezésére szolgál a családterápiás szolgáltatás és a konzultáció. A terápia, illetve konzultációs alkalmak során a családtagok és/vagy a pár tagjai együttes erővel – családterapeuták/családi tanácsadók (jelöltek) segítségével – azon dolgoznak, hogy feltárják, hol lehetne változtatni a kialakult helyzeten, milyen belső-külső erőforrásaik vannak a változás elérése érdekében, amelyeket mozgósítva meg is tudják tenni a szükséges lépéseket. A problémát végül a kliensek oldják meg, családterapeuták/családi tanácsadók (jelöltek) vezetése és támogatása mellett.

A KézenFogva Alapítvány 2015 óta a fogyatékos emberek és családjaik számára pár-és családterápiás, konzultációs szolgáltatást biztosít. Magas színvonalú, ugyanakkor megfizethető segítséget nyújt a családok számára terápiás vagy konzultációs alkalmak biztosításával.

Bővebb tájékoztatás: <https://kezenfogva.hu/csaladterapia>

Mit jelent a testvércsoport?

A fogyatékos gyereket nevelő családok esetében kevés szó esik a fogyatékos gyerek testvéréről/testvéireiről, a helyzet rájuk gyakorolt hatásáról. A fogyatékos gyerek testvéreinek/testvéreinek az életét is döntően befolyásolja a fogyatékos testvér jelenléte, ezért támogatni kell őket is a feldolgozásban és elfogadásban.

A testvércsoportok célja, hogy a feldolgozást segítse a többi sorstárs gyerekekkel, akikben hasonló érzések és tapasztalatok vannak. Sok esetben szégyellt és titkolt szorongás, rejtett düh, féltékenységi vagy megfelelési kényszer van jelen. Javasolt a szülő folytonos érzelmi támogatása mellett a feldolgozást segítő egyéni vagy csoportos támogatás igénybe vétele a testvéreknek. A csoportok típusai nagyon eltérőek lehetnek (pl.: gyerek pszichodrámacsoport, művészetterápiás csoportok) érdemes aktuálisan rákérdezni ki, hol, milyen csoportot indít.

Mit jelent a szülőcsoport?

A fogyatékos gyermeket nevelő szülő számára a pszichés támogatás egyik lehetősége a csoportos tanácsadás szülők számára vagy más néven szülőcsoportok. A szülőcsoportok rendkívül különbözőek lehetnek, mind a témát, felépítését, hosszát, műfaját, típusát és többi szempontot figyelembe véve.

A szülőcsoportok összességében segítenek a sorstársak által közösen átgondolni az aktuális érzéseket, erőforrásokat, lehetőségeket, a csoport tagjai erősítik egymást, amely nemcsak az egyénre hat, hanem a csoport egészére is.

Javasolt erről is tájékozódni melyik szervezet indít aktuálisan csoportot.

Milyen szolgáltatást nyújt a Család-és Gyerekjóléti Központ?

A családsegítés a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából nyújtott szolgáltatás.

A családok segítése érdekében veszélyeztetettséget és krízishelyzetet észlelő jelzőrendszer működik. A jegyző, a járási hivatal, továbbá a szociális, egészségügyi szolgáltató, intézmény, valamint a gyermekjóléti szolgálat, a pártfogói felügyelői és a jogi segítségnyújtói szolgálat jelzi, a társadalmi szervezetek, egyházak és magánszemélyek jelezhetik a családsegítést nyújtó szolgáltatónak, intézménynek, ha segítségre szoruló családról, személyről szereznek tudomást.

A családsegítés keretében biztosított szolgáltatások:

- a szociális, életvezetési és mentálhigiénés tanácsadás,
- az anyagi nehézségekkel küzdők számára a pénzügyi, természetbeni ellátásokhoz, továbbá a szociális szolgáltatásokhoz való hozzájutás megszervezését,
- a szociális segítőmunkát, így a családban jelentkező működési zavarok, illetve konfliktusok megoldásának elősegítését,
- a közösségfejlesztő programok szervezését, valamint egyéni és csoportos készségfejlesztést,
- a tartós munkanélküliek, a fiatal munkanélküliek, az adósságterhekkel és lakhatási problémákkal küzdők, a fogyatékos-sággal élők, a krónikus betegek, a szenvedélybetegek, a pszichiátriai betegek, a kábítószer-problémával küzdők, illetve egyéb szociálisan rászorult személyek és családtagjaik részére tanácsadás nyújtását,
- a kríziskezelést, valamint a nehéz élethelyzetben élő családokat segítő szolgáltatásokat,
- a szociál- és nyugdíjpolitikáért felelős miniszter által kijelölt településen és fővárosi területben működő családsegítést ellátó szolgáltatónak a menedékjogról szóló törvényben meghatározott integrációs szerződésbe foglalt társadalmi beilleszkedés elősegítését.

Fogyatékos-ságspecifikus ellátást nyújt a Család-és Gyerekjóléti Központ a fogyatékos gyermek/felnőtt számára?

Az EFOP-1.9.2-VEKOP-16-2016-00001 azonosítószámú - „A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése” (MONTÁZS PROJEKT) című kiemelt projekt keretében került sor egy olyan, fogyatékos személyeknek és családjuknak létrehozott hálózat kialakítására, amelynek célja az volt, hogy a szükségleteikre reagáló, rendszerszerű szolgáltatásokat fejlesszen és

tegyen hozzáférhetőbbé. A projekt keretében a család- és gyermekjóléti központokban létrehozott információs és koordinációs pontokban zajló fogyatékosügyei tanácsadói tevékenység a szociális munka eszközeinek és módszereinek felhasználásával hozzájárul az egyének, a családok, valamint a különböző közösségi csoportok jólétéhez és fejlődéséhez, továbbá a szociális környezetükhöz való alkalmazkodáshoz. A projekt 2021-ben történő lezárását követően a szolgáltatás fenntartása és hozzáférhetővé tétele továbbra is indokolt, ezzel is segítve a fogyatékos személyek és családtagjaik 6 közszolgáltatásokhoz, információkhoz és ellátásokhoz való hozzáférését, életminőségük és életvezetési képességük javulását. Az új rendelkezések értelmében **2022. január 1-jétől** a szociál- és nyugdíjpolitikáért felelős miniszter által kijelölt család- és gyermekjóléti központokban tovább folytatódik a fogyatékosügyei tanácsadói tevékenység 42 fő fogyatékosügyei tanácsadóval. „64. § (9) A Gyt. 40/A. § (7) bekezdése alapján kijelölt család- és gyermekjóléti központ fogyatékosügyei tanácsadást biztosít. A fogyatékosügyei tanácsadás keretében a gyermekjóléti központ elősegíti a fogyatékossgal élő emberek és családtagjaik információkhoz, szolgáltatásokhoz való akadálymentes hozzáférését, valamint az egyenlő esélyű hozzáférés megvalósulását.” (Forrás: EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA Tájékoztató a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, valamint az e törvényekhez kapcsolódó végrehajtási rendeletek szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokat érintő, 2021. évi módosításairól)²⁵

Milyen akadálymentes kikapcsolódási lehetőségek vannak?

A 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékos személyek jogairól szóló egyezmény 9. cikke a hozzáférhetőségről szól. A hozzáférhetőség azt jelenti ez esetben, hogy a fogyatékossgal élő emberek ugyanúgy tudjanak szolgáltatásokat kérni és megkapni, mint bárki más. Magyarország 2007-ben ratifikálta ezt a törvényt, azonban még kevés hely akadálymentes, ezért érdemes előtte tájékozódni mindenképp.

A kikapcsolódási lehetőségek (színházak, koncert, múzeumok, éttermek, edzőtermek, szálláshelyek) között van akadálymentes vagy részben akadálymentes, de javasolt a tájékozódás előtte, hogy ez a gyakorlatban mit is jelent. Ez az oldal ajánl pár akadálymentes helyet: <http://akadalymentesutazas.hu/>, de mindenképp ajánlott az előzetes tájékozódás.

²⁵ A tájékoztató elérhető: http://tamogatoweb.hu/letoltes2021/2021_02_03_tajekoztato_emmi.pdf (Utolsó letöltés: 2021. 03. 24.)

Az új helyek létrehozása során már egyre többen figyelembe veszik az egyetemes tervezés (befogadó tervezés) elveit, amely által az épületek, szolgáltatások, termékek és a környezet minden ember számára hozzáférhetőek lesznek.

A fogyatékos gyereket nevelő családok pszichés támogatása témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során **felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szt.)
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.)

10. ÖNKORMÁNYZATI ÉS ÁLLAMI KÖTELEZETTSÉGEK A FELADATOK ELLÁTÁSA TERÉN

A **települési önkormányzat képviselő testületének feladat és hatáskörei** a szociális ellátással, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatásokkal, köznevelési szolgáltatással, foglalkoztatással kapcsolatban:²⁶

Biztosítja szociális alapszolgáltatásként:

- a) a falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatást,
- b) az étkeztetést,
- c) a házi segítségnyújtást,
- d) a családsegítést,
- e) a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást,
- f) a közösségi ellátásokat,
- g) a támogató szolgáltatást,
- h) az utcai szociális munkát és
- i) a nappali ellátást.

(1993. évi III. tv. 57. § (1) bekezdés)

²⁶ Forrás: Önkormányzatok elektronikus hatásköri jegyzéke (2020. I. negyedév) (Belügyminisztérium, 2020. április 20.)

Családsegítés keretében biztosítani kell a szociális, életvezetési és mentálhigiénés tanácsadást.

(1993. évi III. tv. 64. § (4) a) pont)

Családsegítés keretében biztosítani kell a tartós munkanélküliek, a fiatal munkanélküliek, az adósságterhekkel és lakhatási problémákkal küzdők, a **fogyatékossgal élők**, a krónikus betegek, a szenvedélybetegek, a pszichiátriai betegek, a kábítószerproblémával küzdők, illetve egyéb szociálisan rászorult személyek **és családtagjaik részére tanácsadás nyújtását.**

(1993. évi III. tv. 64. § (4) e) pont)

Családsegítés keretében biztosítani kell az anyagi nehézségekkel küzdők számára a pénzübeli, természetbeni ellátásokhoz, továbbá a szociális szolgáltatásokhoz való hozzájutás megszervezését.

(1993. évi III. tv. 64. § (4) b) pont)

Segítségnyújt az alapellátás megszervezésével a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában.

(1993. évi III. tv. 59. § (1) bekezdés)

Családsegítés keretében biztosítani kell a járásszékhely településen működő családsegítést ellátó szolgáltatónak a család szociális helyzetének átfogó vizsgálata alapján igénybe venni javasolt szociális szolgáltatásokat meghatározó, a szolgáltatást nyújtó szolgáltatóra - a jogosultsági feltételek fennállása esetén - kötelező szociális diagnózis készítését.

(1993. évi III. tv. 64. § (4) h) pont)

Családsegítés keretében biztosítani kell a nagy létszámú intézmények átalakítását követően támogatott lakhatást igénybe vevők utánkövetését biztosító eszménedzseri feladatokat.

(1993. évi III. tv. 64. § (4) i) pont)

A támogató szolgáltatás célja a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, elsősorban a lakáson kívüli köz-szolgáltatások elérésének segítése, valamint életvitelük önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása révén.

(1993. évi III. tv. 65/C. § (1) bekezdés)

Nappali ellátást köteles biztosítani, ha területén tízezer főnél több állandó lakos él.

(1993. évi III. tv. 86. § (2) c) pont)

Tájékoztatást nyújt szociális hatáskört gyakorló szervként

a) az e törvény szerinti pénzbeli és természetbeni ellátások igénybevételi feltételeiről és az igényléshez szükséges iratokról,

b) az e törvényben meghatározott személyes gondoskodást nyújtó ellátásokkal és szolgáltatásokkal kapcsolatban a helyben igénybe vehető ellátások és szolgáltatások köréről, feltételeiről és az igénybevétel eljárási kérdéseiről.

(1993. évi III. tv. 5. § (2) bekezdés)

Az alap- és nappali ellátásban részesülő számára az igénybe vett ellátáshoz kapcsolódó, az e törvényben meghatározott általános vagy speciális jogokat is biztosítani kell.

(1993. évi III. tv. 94/E. § (1) bekezdés)

Gyermekjóléti szolgáltatást biztosít, amely olyan, a gyermek érdekeit védő speciális személyes szociális szolgáltatás, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítését, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzését, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetését, illetve a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését.

(1997. évi XXXI. tv. 39. §) bekezdés)

Gyermekek napközbeni ellátása meg-szervezhető – a gyermekek életkorának megfelelően – különösen a) bölcsődei ellátás, a napközbeni gyermekfelügyelet, és az alternatív napközbeni ellátás formában.

(1997. évi XXXI. tv. 41. § (3) bekezdés)

Szervezi és közvetíti a máshol igénybe vehető ellátásokhoz való hozzájutást.

(1997. évi XXXI. tv. 94. § (2) bekezdés)

Egyenlő bánásmód követelményét jog-viszonyaik létesítése során, jogviszonyaikban, eljárásaik és intézkedéseik során kötelesek megtartani.

(2003. évi CXXV. tv. 4. § b) pont)

Megküldi a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését ellátó óvodák jegyzékét és azok felvételi körzetét tartalmazó adatokat a megyei, a fővárosi illetékességű szakértői bizottság részére minden év január 31-ig (azon jegyzék összeállításához, amely a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók ellátásában részt vevő köznevelési intézményeket tartalmazza).

(15/2013. (II. 26.) EMMI rend. 16. § (3) bekezdés)

Óvoda működtetése

Köteles gondoskodni arról, hogy helyben működjék óvoda, ha a településen legalább nyolc óvodáskorú gyermek rendelkezik lakóhellyel és a demográfiai adatok alapján feltételezhető, hogy ez a létszám legalább három évig fennmarad, továbbá ha a szülők ezt igénylik.

(2011. évi CXC. tv. 89. § (1) bekezdés)

Helyi közfoglalkoztatás

(2011. évi CLXXXIX. tv. 13. § (1) bekezdés)

III. ÖSSZEGZÉS

A KézenFogva Alapítvány széles körű szakmai és társadalmi tevékenységet végez a kezdetek óta. Elkötelezett célunk, a hiteles és átfogó információnyújtás a fogyatékos gyereket/felnőttet nevelő családok számára a különböző életszakaszokban.

A különleges gyereket nevelő családoknak úgy gondoljuk kiemelten szükségük van az átlátható és hiteles tájékozódásra, tájékoztatásra és információgyűjtésre, mert a szolgáltatásokhoz és az ellátásokhoz a hozzáférés és igénybevétel gyakorlati oldalról nem egyenlő esélyű, annak ellenére, hogy jogi elvárás az esélyegyenlőség biztosítása.

A különleges gyerekek kapcsán megannyi kérdése van a szülőknek, családtagoknak, amelyre a lehető legjobb választ keresik, legyen ez, az intézményválasztás vagy lakhatási kérdés. A mai világban nagyon sok információ áll rendelkezésre, így ehhez szeretnénk támogatást nyújtani, hogy egy anyagban összegyűjtve a gyakori kérdéseket és válaszokat megtalálja.

A kérdéseket 10 témakör szerint csoportosítottuk, amelyek felölelik egy ember életútját a különböző életszakaszokban, a hozzá kapcsolódó kérdésekkel. Az életúttal kapcsolatos kérdéseket a különleges (fogyatékos) gyermeket nevelő családok tették fel az Alapítványunk számára. A válaszokat egy jogi, egy szociális és egy oktatási szakértő válaszolta meg a hatályos jogszabályok értelmében. Bővebb tájékoztatás esetén mindenképp keresse fel a KézenFogva Alapítvány szakembereit.

Bízunk abban, hogy a kész útmutatónk, az életúttal kapcsolatos kérdések és válaszok fogyatékos gyereket nevelő családok számára támogatást nyújtanak és segítenek a családoknak, hogy minél többen gazdagodjanak a különleges életek által.

IV. A KORONAVÍRUS JÁRVÁNY IDŐSZAKÁRA VONATKOZÓ IRÁNYMUTATÁS ÉS ÁLLÁSFOGLALÁS

Mivel jelen útmutató a koronavírus járvány idejére esik, ezért fontosnak tartjuk jelezni, hogy a köznevelési, szociális, foglalkoztatási ellátások, szolgáltatások, tanácsadási modellek a koronavírus járvány ideje alatt korlátozottan, vagy megváltozott tartalommal, formában elérhetőek. Bízunk abban, hogy a rendkívüli helyzet elmúltával minden szolgáltatás az eredeti formájában elérhető lesz, de a helyzetre tekintettel hivatkozunk azokat a legfontosabb jogszabályokat, állásfoglalásokat, amelyek az egyes szolgáltatások vészhelyzet alatti igénybevételére befolyással lehetnek.

Az egyes köznevelési, szociális, gyermekvédelmi, foglalkoztatási ellátások, szolgáltatások igénybevételének feltételei a vészhelyzet ideje alatt folyamatosan változhatnak – függően a járványveszély súlyától – ezért bemutatjuk azon információs forrásokat, ahol az éppen hatályban lévő vészhelyzetre érvényes intézkedések, az egyes szolgáltatásoknak a veszélyhelyzet során elrendelt működési rendje elérhető:

- Járványügyi vészhelyzet - jogszabályok listája: Net Jogtár (<https://net.jogtar.hu/veszelyhelyzet>)
- A Kormányzat hivatalos oldala (<https://www.kormany.hu>)
- Szociális Ágazati Portál (<http://szocialisportal.hu/>) Útmutatók a koronavírus terjedésének megelőzésére és a kockázatok csökkentésére a szociális szakosított ellátást nyújtó, a család- és gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó, a gyermekek átmeneti gondozását nyújtó, a gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézmények és a javítóintézetek részére:
- Magyar Államkincstár
(<http://www.allamkincstar.gov.hu/hu/oldalak/tartalom/8281/>)
(Társadalombiztosítási és családtámogatási ellátások átmeneti intézése)
- Nemzeti Fogytékosságügyi- és Szociálpolitikai Központ Közhasznú Nonprofit Kft. tematikus, információs oldal (<https://www.efiportal.hu/hir/>)